

ВІЙСЬКО

№7 (73) 2006

УКРАЇНИ

СЛАВУТИЧ

6

«...І покажем,
що ми, браття,
козацького роду!»

9

Полігони просять...
підтримки

29

Пірати
XXI століття

**GRANT
SYMBOL**

02160, Україна, Київ,
вул. Фанерна 4
tel/fax: 044-537-3419
<http://www.grants.kiev.ua>

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРИШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Сергій БАСАРАБ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Леонід ГОЛОПАТЮК
Микола ДРАГАН
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Анатолій ЛОПАТА
Володимир ПАСЬКО
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Володимир РУДИК
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО
Андрій ФЕЦЕНКО

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЄЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Людмила ЗАГОРНОЮК

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Фото:

Сергій ПОПСУЄВИЧ
Олег КАПІШОН

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.mil.gov.ua/viysko_ua
© «Військо України», 2006

Свідчення про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 29.06.2006 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку. Ціна договірної.

Інформаційна підтримка:
Управління прес-служби МО України.

Технічна підтримка: «ЕПОС»
Друк: «Поліграф-Експрес»
Адреса: Київ, 04017, вул. Верхній вал, 2а

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове.
Рукописи, фотознімки, малюнки редакція не
рецензує і не повертає. Журнал надає авторам
можливість висловлювати думки, які не
віддзеркалюють погляди редакції. За рекламну
інформацію відповідає рекламодавець.

АРМІЯ І СУСПІЛЬСТВО6

«...І покажем, що ми,
браття, козацького роду!»

Олег МАТЕНКО

NOTA BENE9

Полігони просять... підтримки

Володимир КНИШ

ЕКСКЛЮЗИВ14

Сергій Глєбов: «Відтепер командири
мають стимул не приховувати злочини,
а, навпаки, виявляти їх»

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....18

Гаманець офіцера:
не пусто, але й не густо...

Володимир ГАЛАНЦЕВ

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ29

Пірати ХХІ століття

Степан ЯКИМЯК

АРМІЯ — З НАРОДОМ!32

Цивільно-військові відносини під час
ліквідації наслідків стихійного лиха

Олександр АЛЕКСАНДРОВ

МИСТЕЦТВО ПЕРЕМАГАТИ35

Орлиному польоту
можуть навчити тільки орли

Іван ЯКУБЕЦЬ

ПИТАННЯ РУБА40

Як «закосити» до війська?

Зінаїда ОСИПОВА

ІСТОРІЯ БЕЗ РЕТУШІ42

Останній бій капітана Гастелло

Іван СТУПАК

ВАШ ВИХІД, МАЕСТРО!46

Володимир Деркач: «Маю професійну
звичку — слухати радіо
на повну потужність.
Бо музика має лунати голосно....»

У червні, відповідно до плану бойової підготовки, пройшли дводенні тренування з черговими силами протиповітряної оборони Повітряних Сил ЗС України. Вони проходили під загальним керівництвом начальника Генерального штабу — Головнокомандувача ЗС України генерал-полковника Сергія Кириченка.

Основна мета — перевірити готовність та спроможність виконання завдань за призначенням в умовах загрози терористичних актів та інших форс-мажорних обставин.

До тренувань були залучені командування, чергові бойові обслуги командного центру, командні пункти повітряних командувань та майже всі авіаційні бригади, дивізії зенітних ракетних військ та радіотехнічні підрозділи Повітряних Сил ЗС України.

У ході тренування відпрацьовувалися рішення командувача Повітряних Сил ЗС України з протиповітряної оборони важливих державних об'єктів зі здійсненням реального перебазування ланок винищувальної, бомбардувальної та транспортної авіації на аеродроми, що дислокуються в Хмельницькій, Рівненській і Миколаївській областях. По тривозі були підняті підрозділи зенітних ракетних та радіотехнічних військ, які вийшли на прикриття в район Хмельницької АЕС та визначених об'єктів у Львівській області.

Коментуючи тренування, генерал-полковник Сергій Кириченко зауважив, що під час його проведення приймалися рішення щодо передислокації літаків на аеродроми оперативного призначення. Він підкреслив, що усі літальні апарати імітували удари з повітря та виконували завдання в радіусі 100–110 кілометрів від пунктів постійної дислокації.

У Військово-Морських Силах ЗС України пройшов триденний рейдовий збір за участю корабельного складу, що входить до складу морської компоненти Об'єднаних сил швидкого реагування та Основних сил оборони.

Понад півтора десятка кораблів, катерів та суден українського військового флоту, зокрема, фрегат «Гетьман Сагайдачний», корабель управління «Славутич», корвет «Придніпров'я», морський тральщик «Чернігів», ракетні катери «Каховка» та «Прилуки» вийшли у море для виконання та удосконалення елементів курсових завдань. Від Центру пошукових аварійно-рятувальних робіт для відпрацювання завдань з надання допомоги пошкодженому кораблю вийшли в море рятувальне судно «Кременець», рятувальний буксир «Дубно» та пожежний катер «Борщів».

Головна мета рейдового збору полягала у злагодженні дій екіпажів кораблів, навчанні їх боротьбі за живучість, підготовці штабів як органів управління силами на морі, а також становленню молодого поповнення. Екіпажі кораблів провели низку тактичних навчань, в тому числі артилерійські та ракетні стрільби, виконали тральні вправи та тренування з визначених видів оборони на незахищеному рейді.

«ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ МИРУ»

20 червня в місті Шостка, що на Сумщині, на базі Державного науково-дослідного інституту хімічних продуктів відбулася утилізація надлишкової кількості переносних зенітно-ракетних комплексів.

Здійснення в Україні практичної утилізації ПЗРК започатковано в рамках проекту Трастового фонду НАТО програми «Партнерство заради миру» з утилізації та знищення звичайних боеприпасів, легкого озброєння і стрілецької зброї та переносних зенітно-ракетних комплексів. Кошти на ці

цілі витратимуться у відповідності з Імплементативною угодою між Кабінетом Міністрів України та Північно-атлантичним союзом з питань матеріально-технічного забезпечення і постачання (NAMSО).

В рамках реалізації першого етапу цього проекту планується отримати допомогу від держав — членів НАТО на знешкодження 1 000 одиниць переносних зенітно-ракетних комплексів, 400 тис. одиниць легкого озброєння і стрілецької зброї та 15 тис. тонн застарілих боеприпасів.

СПІВРОБІТНИЦТВО

Згідно з програмою українсько-американських військових контактів на 2006 рік відбувся візит представників Повітряних Сил ЗС України до Командування ЗС Сполучених штатів Америки в Європі. Зокрема, вони відвідали академію підготовки сержант-

ського складу імені Кіслінга, що дислокується у Федеративній Республіці Німеччина в авіамістечку Каплун.

Під час візиту офіцери Повітряних Сил ЗС України ознайомилися з професійною військовою підготовкою у Військово-Повітряних Силах США, характеристикою різних типів шкіл підготовки сержантів, обмінялися досвідом складання навчальних планів та використання методики викладання. Особливу увагу українські офіцери приділили досвіду включення в процес професійної військової підготовки автоматизованих систем, а також обмінялися інформацією щодо функцій та обов'язків корпусу сержантів Повітряних Сил.

ПРИЗНАЧЕННЯ

Директором Департаменту охорони здоров'я Міністерства оборони України призначено Петра Мельника.

До цього часу він обіймав посаду начальника медичної служби Повітряних Сил ЗС України — начальника Військово-медичного центру Повітряних Сил ЗС України. З 2003 року — дійсний член міжнародної Академії проблем людини в авіації та космо-

навтиці (академік). У 2005 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктор медичних наук. Заслужений лікар України з 1999 року. Нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня, медаллю «За бойові заслуги», відзнакою Міністерства оборони України «Доблесть і честь», іменною вогнепальною та холодною зброєю.

ПОДІЯ

23 червня у Національній академії оборони України відбулися урочистості з нагоди випуску слухачів факультету підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня.

17 генералів та офіцерів отримали дипломи магістрів державного військового управління за спеціальністю «Управління діями з'єднань та об'єднань Збройних Сил», ще 10 чоловік — дипломи магістрів управління у військовій сфері.

Кращому випускнику цього факультету 2006 року полковнику Олександру Сирському виконуючий обов'язки Надзвичайного і Повноважного посла Великої Британії в Україні — заступник Голови місії Посольства Великої Британії в Україні пан Мартін Харріс вручив перехідний Почесний меч Королеви Великої Британії Єлизавети II.

КОНТИНГЕНТ

Командування та особовий склад шостої ротації національної складової спільного українсько-польського миротворчого батальйону «УкрПолбат» багатонаціональної бригади «East» сил КФОР у Косовому підбили підсумки виконання миротворчих завдань на Балканах.

Починаючи з серпня 2005 року, українські миротворці шостої ротації здійснили понад 1200 патрулювань у зоні відповідальності нашого контингенту — муніципалітеті Штрпце, виставили 1270 спостережних постів, оглянули майже 5300 цивільних автомобілів.

Разом із польськими та американськими військовиками українські миротворці реалізували 12

широкомасштабних гуманітарних проектів з надання медичної допомоги місцевим жителям та шкільним навчальним закладам, що розташовані у найвіддаленіших та важкодоступних населених пунктах.

ВІЗИТ

29 червня в Україні завершився візит іракської військової делегації на чолі з командувачем Сухопутних військ збройних сил Республіки Ірак генерал-майором Башаром Махмудом Аюбом. Мета візиту — ознайомлення з можливостями підприємств оборонно-промислового комплексу нашої держави та ремонтних підприємств міністерства оборони, системою військової освіти в Україні.

Під час перебування у Києві представники іракської військової делегації провели робочі зустрічі з керівництвом департаментів та управлінь Міністерства оборони та Генерального штабу ЗС України, в ході яких обговорювалися питання закупівлі запасних частин та ремонту озброєння і військової техніки.

Також були проведені переговори з керівництвом державної компанії з експорту та імпорту продукції і послуг військового та спеціального призначення «Укрспецекспорт», державного підприємства Міністерства оборони України «Українська авіаційна транспортна компанія». У Національній академії оборони України іракська військова делегація ознайомилася з системою підготовки кадрів.

Крім того, іракські військові відвідали холдингову компанію «Укрспецтехніка», казенне підприємство міністерства оборони «Київський ремонтно-механічний завод», де вони мали можливість ознайомитися з технологією ремонту танків Т-55 та Т-72, модернізацією інших зразків бронетанкової техніки.

За матеріалами Управління прес-служби МО України

Центральна телерадіостудія Міністерства оборони України
телепрограма "НОВА АРМІЯ"
Дивись щонеділі на Першому Національному телеканалі
04050, м. Київ, вул. Мельникова, 81
тел. +380 44 461-36-16, факс +380 44 236-49-12
E-mail: ctrs@ukr.net.ua

«ТУГИЙ ВУЗОЛ — 2006»

З 19 по 22 червня пройшли наймасштабніші в цьому році навчання Повітряних Сил ЗС України

Основна мета навчань — відпрацювання взаємодії між різними родами авіації під час проведення миротворчих та антитерористичних операцій у складі багатонаціонального контингенту під егідою ООН.

До навчань залучалися екіпажі штурмової, розвідувальної, бомбардувальної та винищувальної авіації, зокрема, літаки Су-25, Су-24м, Су-24мр та Су-27 авіаційних з'єднань Повітряних Сил ЗС України, що дислокуються у Полтавській, Хмельницькій та Миколаївській областях.

Під час практичної фази навчання, яка відбулася 20 червня, було залучено 11 бойових літаків. Штурмовики Су-25 наносили бомбові удари, виконували стрільби некеріваними ракетами парою та

ланкою, екіпажі Су-27 проводили розчистку повітряного простору, здійснювали перехоплення літаків «противника» та винищувальне прикриття груп ударних літаків. Літаки розвідувальної авіації Су-24мр виконали повітряну розвідку цілей в районі полігону «Києво-Олександрівка», а після бомбометань — результатів бойового застосування. Навчання «Тугий вузол—2006» пройшло на високому рівні. Це стало можливим завдяки тому, що кошти загальною сумою 1,8 млн гривень, передбачені на його проведення, надійшли у повному обсязі, — зазначив командувач Повітряних Сил ЗС України генерал-полковник Анатолій Торопчин по завершенню практичної фази маневрів. Загалом, екіпажі штурмової, розвідувальної, бомбардувальної та винищувальної авіації виконали 52 літаковильоти.

Він також додав, що «Тугий вузол» є підготовчим етапом навчання «Чисте небо—2006», яке відбудеться у вересні нинішнього року.

«...І ПОКАЖЕМ, ЩО МИ, БРАТТЯ, КОЗАЦЬКОГО РОДУ!»

Більше третини допризовників вважають службу в армії конституційним обов'язком, а кожний другий має бажання служити у професійному війську

В розбудові Української держави збройним силам належить особлива роль. Армія є не тільки ознакою державності, її гарантом, а й школою військово-патріотичного виховання молоді.

Патріотичне виховання є як загальнодержавною справою, так і суто військовим аспектом, оскільки саме світогляд юнаків, їхні моральні принципи, ставлення до справи захисту Вітчизни матеріалізуються у практичній діяльності армії й у безпеці держави в цілому. Тож на сьогодні молодіжна політика набуває особливої актуальності, а допризовна підготовка є одним із найголовніших чинників формування у підростаючого покоління готовності до захисту Батьківщини.

Адже ні найсучасніше озброєння та техніка, ні найдосвідченіше високопрофесійне командування не спроможні протистояти будь-якій агресії без солдата з сильною волею, твердим характером та високими моральними якостями.

Незважаючи на те, що сьогодні поняття патріотизму в суспільстві є досить розмитим, експерти одностайні в тому, що служба в збройних силах, захист Вітчизни залишаються одним із пріоритетних напрямів виховання молоді.

На жаль, щорічний призов юнаків на військову службу показує, що бажаних йти до війська з кожним роком стає менше, що, правда, і контингент молоді в плані патріотичних настроїв залишає бажати кращого. Не є таємницею, що від служби в армії намагаються відкараскатися будь-якими способами. Але справа тут не в позастатутних взаємовідносинах, які вже стали «притчею во язицех», і не в самих збройних силах, а в моральних принципах призовників.

Сьогодні серед української молоді домінує переконання, що іноземне військове вторгнення в Україну принципово неможливе. Як правило, вагома аргументація цієї думки відсутня, як відсутні й мотиви до військового вишколу. Пануючий комплекс меншовартості.

сті, підтриманий публічними заявами экс-президента України Леоніда Кучми на кшталт «українська ідея не спрацювала», низка драматичних подій, головним учасником та організатором яких була українська армія, створили умови для поширення ідей, не сумісних з самими поняттями «патріотизм», «захист національних інтересів», «колиска козацтва» та ін. За відсутності системної роботи у сфері ідейного, патріотичного та естетичного виховання чітко проглядаються негативні зміни у світоглядних пріоритетах молодого покоління, що створює пряму небезпеку існуванню Української держави, суспільства і нації.

Свого часу Бісмарк говорив, що війни виграють не кадрові військові, а цивільні. Досвід найбільших воєн сучасності свідчить, що сил регулярних військових формувань вистачає переважно тільки на стримування першого натиску ворога та розгортання головних резервів. Основний же тягар бойових дій лягає на плечі громадян, яких призиватимуть у ході відмобілізування. При цьому успіх бойових дій залежить від рівня військової підготовки, який вони отримали ще в мирний час. Досвід Великої Вітчизняної війни підтвердив: гинули в першу чергу люди, які не володіли основами військової справи.

Розуміючи це, у таких провідних державах світу, як США, Росія, Великобританія, Німеччина та інших, великого значення надають допризовній підготовці. У нашій країні поняття підготовки юнаків до військової служби визначено Концепцією допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, затвердженою Указом Президента у 2002 році. Одним із головних завдань допризовної підготовки є: засвоєння основ військової справи, цивільної оборони, медико-санітарної підготовки та здійснення психологічної підготовки до військової служби. А це означає, що незалежно від того, буде юнак проходити строкову службу чи ні, у школі він повинен освоїти програму бойової підготовки, основним компонентом якої є патріотичне виховання.

Законодавча та виконавча гілки влади останнім часом активізували роботу щодо відновлення системи військово-патріотичного вихован-

ня молоді. Але, як виявилось, їх практична реалізація гальмувалася через вкрай недостатнє фінансування. Як, скажімо, можна вивчати зброю без зброї, вибухові пристрої без імітаційних засобів, відпрацьовувати вправи на гімнастичних снарядах без відповідного інвентаря? Чимало матеріальних засобів ще часів Радянського Союзу сьогодні не придатні до застосування (протигаз, інженерне майно, захисні комплекти від зброї масового ураження тощо).

За словами заступника військового комісара Подільського району міста Києва Фелікса Кадісова, у школах матеріальна база для проведення занять з предмету «Захист Вітчизни» не оновлювалася більше 15 років. Немає і відповідної наочної та агітаційної літератури. Вчителі змушені демонструвати, як-то кажуть, на пальцях все, що стосується військової справи. Про що можна говорити, якщо за роки незалежності не було створено жодного українського фільму патріотичного спрямування. Отож виховувати патріотизм у школярів доводиться на кінофільмах старої епохи, таких як, наприклад, «Варяг».

Не менш гостро стоїть і питання щодо укомплектованості шкіл викладачами з предмету «Захист Віт-

чизни». Втішає лише те, що люди, які зараз працюють у навчальних закладах, залишаються вірними обраній справі і роблять все можливе для відродження системи військово-патріотичного виховання. Але, як свідчить практика, без підтримки всього суспільства, належного державного фінансування воно ще довго перебуватиме в інертному стані.

Саме з метою покращення військово-патріотичного виховання допризовної молоді, формування у неї свідомої громадянської позиції, Міністерством оборони України та територіальною громадою міста Українка Обухівського району Київської області був запроваджений та реалізований пілотний проект «Захист Вітчизни — справа загальна». Це місто обрано не випадково. Власне, його керівництво на чолі з міським головою Павлом Козиревим було зацікавлене у вищезгаданому проекті. В його рамках проведена низка заходів з патріотичного виховання допризовної молоді міста: відвідання юнаками бригади охорони Генерального штабу ЗС України, окремого Новоросійсько-Київського ордена Червоного Прапора полку Президента України, навчального центру Сухопутних військ у Десні. Тут молодь мала мо-

З переведенням армії на контрактну основу роль допризовної підготовки молоді суттєво зростає.

жливість ознайомитися зі зразками озброєння та військової техніки, посидіти за вазелями управління бойових машин.

— За підтримки місцевого керівництва для представників збройних сил було виділено приміщення, де всі бажаючі мали можливість ознайомитися зі структурою українського війська, — говорить директор Департаменту гуманітарної політики МО України Ілля Тищенко. — Досить плідно попрацювали в Україні і творчі колективи — ансамбль Пісні і танцю ЗС України та Національний президентський оркестр.

Цікавою формою роботи з допризовною молоддю було прове-

дження практичних занять на базі розташованих поблизу військових частин, під час яких юнаки займалися стройовою підготовкою, вивченням озброєння і військової техніки, вивчали історію України та її збройних сил, співали стройових пісень, виконували стрільби зі стрілецької зброї.

Слід зазначити, що зі скороченням термінів проходження військової служби та переведенням армії на контрактний принцип комплектування, зростає роль допризовної підготовки, оскільки зусиль існуючих військових навчальних центрів та батальйонів буде недостатньо, щоб за дванадцять місяців з вчорашнього «тінейджера» зробити досвідченого, мотивованого воїна, який володітиме мистецтвом сучасного бою.

— З переходом до комплектування збройних сил на контрактній основі робота з патріотичного виховання має ще більше активізуватися, — зазначає Ілля Тищенко. — Адже людина, яка не має стійких патріотичних переконань, не виявить бажання йти на контрактну службу.

У своїй книзі «Психологія і солдат» Н. Коупленд писав: «Якщо нація не готова померти за свою свободу, вона втратить її». Сьогодні ми повинні визнати, що турбота про престиж армійської служби — справа загальнодержавна. А побудова незалежної держави без патріотичного виховання її громадян рівнозначна зведенню будинку без фундаменту.

Олег МАТЕНКО

У школах матеріальна база для проведення занять із військово-патріотичного виховання не оновлювалася більше 15 років.

дення практичних занять на базі розташованих поблизу військових частин, під час яких юнаки займалися стройовою підготовкою, вивченням озброєння і військової техніки, вивчали історію України та її збройних сил, співали стройових пісень, виконували стрільби зі стрілецької зброї.

Суттєву допомогу територіальній громаді України в організації та проведенні військово-патріотичних заходів надало Командування Сухопутних військ, офіцери Головного управління з гуманітарних питань та соціального захисту ЗС України, Департамент гуманітарної політики міністерства оборони, Військово-музичне управління Генерального Штабу ЗС України, Управління фізичної підготовки, Обухівський РВК, рада ветеранів міста.

Фахівцями науково-дослідного центру гуманітарних проблем ЗС України було проведено соціологічне дослідження, в якому взяли участь близько п'ятисот юнаків віком від 15 до 17 років. Як з'ясувалося, більше третини допризовників вважають службу в армії конституційним обов'язком і ставляться до неї позитивно. При цьому вони вважають, що армія допоможе їм набути життєвого досвіду, загартує фізично та допо-

ПОЛІГОНИ ПРОСЯТЬ... ПІДТРИМКИ

**У «битві» за виконання
Державної програми реабілітації
територій, забруднених
внаслідок військової
діяльності
на 2001–2015 роки,
оборонне відомство
залишилося на самоті**

Нещодавно у Києві відбулася презентація заключного звіту пілотного проекту зі створення Плану управління навколишнім середовищем на військовому полігоні. За приклад було взято територію навчального артилерійського полку, розташованого у селі Дівички Київської області. На подив екологів з'ясувалося, що там і досі існує чи не найбільша в регіоні популяція ковила дніпровського, занесеного до Червоної книги, збереглося чимало рідкісних видів флори та фауни.

— Розробку плану, який би відповідав екологічним стандартам НАТО, — розповів начальник відділу екологічної безпеки МО України полковник Юрій Ситник, — було започатковано майже шість років тому. Одними із перших долучилися до цієї роботи представники оборонного командування Королівства Данія й агентства охорони лісів міністерства охорони природи цієї країни. Нині документ має завершений вигляд, міс-

тить п'ять розділів і є базовим для розробки заходів з природоохоронної діяльності на всіх полігонах Збройних Сил України.

ЗАБУТА ДЕРЖПРОГРАМА

Україна володіє 35 відсотками видового біорозмаїття Європи, однак за темпами його катастрофічного збіднення поступається лише Франції та Італії. «Військовий» фактор — один із тих, які негативно впливають на довкілля. І на цьому

тлі прагнення українських військових і цивільних екологів зберегти природне середовище в Дівичках є краплею в морі. Адже фінансування Державної програми реабілітації територій, забруднених внаслідок військової діяльності на 2001–2015 роки, призупинене п'ять років тому, загальмувало природовідновлювальну діяльність на всіх військових полігонах. Хоча об'єктів, які потребують першочергової реабілітації від наслідків забруднення, зокрема нафтохімічного, налічується майже 60.

Згадана Програма була підписана 26 липня 2001 року тодішнім прем'єр-міністром Анатолієм Кінахом. Головною її метою стало здійснення комплексу заходів з відновлення територій, забруднених унаслідок військової діяльності для запобігання негативного впливу на здоров'я населення та довкілля, повернення цих земель до екологічно безпечного стану. Програмою передбачена розробка науково обґрунтованої стратегії виконання реабілітаційних робіт, їх фінансування, матеріально-технічне, нормативно-правове, мето-

дичне і навіть інформаційно-аналітичне забезпечення, створення умов щодо усунення екологічної небезпеки на об'єктах військової діяльності, об'єднання зусиль центральних і місцевих органів влади для створення системи реабілітації територій, всебічного інформування населення про хід, результати, наслідки її виконання.

Згідно з цією Програмою, Міністерство оборони України мало координувати зусилля інших відомств (Міністерства екології та природних ресурсів, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства юстиції та НАН України) і контролювати виконання програмних завдань. Фінансове забезпечення передбачалося з держбюджету (понад 349 млн грн.). Було сплановано також пілотний проект: у 2001 році мали розпочатися реабілітаційні роботи на військовому аеродромі в Дубно, що на Рівненщині.

Слід зазначити, військовики взяли за виконання програми серйозно. Вже восени 2001 року була

створена координаційно-наглядова рада та Центр військової екології. Того ж року з «кишені» міноборони на пілотні проекти було витрачено 1 млн 650 тис. 900 грн. Із них на реабілітацію територій військових містечок, які вивільнялися, використано понад 190 тис. грн. За будівництво могильника радіоактивних відходів відомство сплатило 98,6 тис. грн., за захоронення таких відходів — 150,9 тис. грн., за погашення заборгованості за природовідновлювальні роботи — 742,2 тис. грн., очищення території, забруднених нафтопродуктами, — 468,72 тис. грн. Також було здійснено невідкладні роботи щодо ліквідації загрози виникнення надзвичайної екологічної ситуації в районі авіабази під Луцьком. Це коштувало ще 320 тис. грн. Ліквідовано нафтохімічне забруднення на авіабазі в Прилуках, покращено екологічну ситуацію в авіаційному містечку в Миргороді та на базі паливно-мастильних матеріалів у Нікополі.

Однак такий швидкий природовідновлювальний старт, на жаль, не мав підтримки серед відомств, залучених до виконання програми. Через це в 2002 році із запланованих мінімально необхідних 11,3

млн грн. на неї було виділено в десять разів менше — лише 1,3 млн. І не з держбюджету, а за рахунок коштів спецфонду, передбачених... кошторисом Міністерства оборони України на ліквідацію наслідків військової діяльності. Тобто всі інші потужні міністерства тихенько відсторонилися від справи, переклавши її на «широкі плечі» військовиків.

АВТОНОМНЕ ПЛАВАННЯ

У 2002 році на реалізацію цієї державної справи з військового бюджету було виділено 69 тис. грн. Наступного року плани «сягнули» ведення робіт у Києві, ліквідації нафтохімічного забруднення поблизу смт Гоголеве (Полтавщина), а також започаткування пілотного проекту з ліквідації шахтно-пускових установок у Бродах (Львівщина) та поблизу села Великий Дивлин (Житомирщина). Розпочалися планування, узгодження, бюрократична тяганина...

Минуло майже п'ять років відтоді, як була затверджена названа національна природоохоронна Програма. Згідно з її положеннями, перший (планово-дослідницький) етап уже завершений і майже рік мали б вестися широкомасштабні природовідновлювальні роботи на першочергових об'єктах — найбільш забруднених і екологічно небезпечних. Однак...

За словами полковника Ситника, фінансування Програми, що ледь жевріло ще в 2003 році, остаточно припинилося у 2004-му. Тоді екологію вочевидь «перемогла» політика. Юрій Іванович зазначає, що численні звернення до всіх міністерств — учасників Програми були марними. Не допомогли ані офіційне листування з керівництвом тих відомств, ані звернення до РНБОУ. Фінансування й донині не здійснюється і невідомо, коли воно розпочнеться. До того ж, фінансисти з міноборони також вирішили не залишатися «крайніми»: мовляв, фінансування екологічної програми є окремою статтею державного бюджету, тож давайте співпрацювати...

— Ситуацію прояснити не вдається. Маємо шість доручень Кабміну і два запити — з РНБОУ та профільного парламентського комітету щодо різних аспектів виконання

Незважаючи на мізерне фінансування природоохоронних заходів, військовики власноруч очищають полігон після проведення військових навчань.

програми. Усі погоджуються: ідеї Програми дуже гарні, реальні та перспективні, але фінансування «вибити» не можемо, — продовжує Юрій Ситник.

Цікава склалася ситуація. Затверджено новий Цільовий план дій Україна — НАТО–2006. Усією державою, а не лише військовикам його виконувати. Проте мало хто згадує, що 1996 року Україна приєдналася до міжнародного стандарту ISO14001 «Система екологічного управління».

— Для нас у ньому головне, — пояснює полковник Ситник, — визначення екологічної політики військової діяльності. Відтак на її основі — планування, екологічна діяльність, контрольне коригування, постійне вдосконалення і регулювання екологічної політики тощо. Водночас варто зазначити, що відповідні НАТОвські стандарти (STANAG) розроблені саме на базі ISO14001. У них лише конкретизовані і розписані природо-відновлювальні екологічні завдання для конкретної частини. Тобто, крім відновлювальних робіт після проведення навчань на полігоні, екологічні стандарти НАТО передбачають просту й дуже гуманну мету — військовики не мають права здійснювати будь-які переміщення, доки екологічна ситуація в місцях їхнього попереднього базування не стане задовільною.

Полковник Юрій Ситник зазначив, що Альянс серйозно ставить до виконання планів охорони дов-

кілля і дотримання екологічних норм. Нині відповідальні посадовці буцімто намагаються відновити фінансування за рахунок Державної програми розвитку ЗС України на 2006–2011 роки згідно з пунктами її підпрограми, що передбачає ліквідацію наслідків військової діяльності. Однак якщо навіть воно й буде здійснюватися, то тільки частково. Як саме, військові екологи не уявляють, адже програма — цілісний науково обґрунтований «організм».

Підполковник Юрій Ярусевич — командир навчального артилерійського полку, розташованого в Дівичках, розповів, що його підлеглі докладають чималих зусиль для того, щоб пілотний екологічний проект був реалізований. Незважаючи на мізерне фінансування природоохоронних заходів, військовики власноруч очищають полігон після проведення військових навчань, оберігають його територію від тих відпочивальників, які завдають їй шкоди, намагаються зберегти рідкісні види рослин і тварин. Сприяти цьому покликане також гнучке планування проведення бойових стрільб і навчань з урахуванням сезону міграції птахів через територію полігону та часу, коли тварини виводять потомство. Юрій Ярусевич вважає створення планів бойової підготовки, «узгоджених з природою», цілком реальним.

Володимир КНИШ
Спеціально для «Війська України»

На основі вже виконаного проекту в Дівичках народжується новий — 10-річний план невідкладних заходів управління довкіллям на військових полігонах. Керівником проекту є кандидат географічних наук, провідний науковий співробітник НАН України Василь Давидчук, а об'єктом екологічних зусиль — той самий полігон. Цей план також може стати базовим для розробки заходів щодо управління довкіллям на інших полігонах. У рамках нового проекту пропонується створення екологічно чистого стрільбища в Дівичках.

Члени данської делегації — представник оборонного командування Королівства Данія майор Біргер Андерсен та представниця агентства охорони лісів міністерства охорони природи Данії пані Лін Лі висловили задоволення від побаченого і почутого під час презентації в Києві. Майор Андерсен вважає, що співпраця була конструктивною.

— Українські військові та цивільні екологи доклали значних зусиль до реалізації проекту. Полігон у Дівичках став прикладом для інших. Але природоохоронна діяльність, що була розпочата спільно з українськими колегами у 1993 році, ще не закінчена, і нам є ще над чим працювати.

Як ви оцінюєте діяльність військових екологів щодо виконання Державної програми реабілітації територій, забруднених внаслідок військової діяльності на 2001–2015 роки?

Олег ДУДКІН — голова Українського товариства охорони птахів:

— Полігоном у Дівичках ми опікувалися ще до того, як була прийнята Програма, і він став пілотним проектом. Там існує поки що непорушений природний баланс. Цей полігон не єдиний, де наші орнітологи займаються природоохоронною діяльністю. За час, що минув, ми дослідили 480 територій (майже 5 млн га), 172 з яких найважливіші для збереження популяцій птахів. Дійшли висновку: якщо полігон належить військовикам, то навчально-бойова діяльність (наприклад, артилерійські стрільби) відбувається там впродовж років, не впливаючи на природний баланс. Тварини та птахи навіть прилаштовуються до таких умов. Скажімо, полігон «Десна» є місцем гніздування орлана білохвоста. Тому ми за те, щоб на території військового полігону якнайдовше залишалися військовики. І коли кажуть, що вони розбалансують природне середовище, — це вигадки. Люди в погонах — наші союзники.

Сергій ЧУМАЧЕНКО — начальник групи консультантів і головних наукових співробітників Національного НДЦ оборонних технологій і воєнної безпеки України:

— Припинення фінансування Програми реабілітації територій, забруднених внаслідок військової діяльності на 2001–2015 роки — об'єктивна реальність, пов'язана з недофінансуванням збройних сил і з тим, що усвідомлення презумпції екологічного пріоритету в нас ще недостатньо розвинуте. Ця Програма була «втиснута» в іншу — Держпрограму розвитку ЗС України на 2006–2011 роки (хоча в ній екологічні заходи не були відображені). Керівництво відділу екобезпеки міністерства оборони і військові вчені-екологи намагаються самотужки вирішити цю проблему. Сподіваємося, що перспективи щодо її відновлення поки що не втрачені остаточно. Адже інтеграція в євроатлантичну структуру без реалізації Програми неможлива, оскільки в збройних силах країн ЄС і НАТО екологічні пріоритети — не на останньому місці.

**«НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ОПЛОТ —
УКРАЇНСЬКИЙ ЧОРНОМОРСЬКИЙ ФЛОТ!»**

**2 липня —
День Військово-Морських Сил України**

Сергій ГЛЕБОВ: «Відтепер командири мають стимул не приховувати злочини, а, навпаки, виявляти їх»

Дискусії щодо того, як покращити стан дисципліни в українському війську, тривають не перший рік. Утім, очевидним є те, що стара система підтримання правопорядку в армійському середовищі себе вичерпала. Саме цим і було зумовлене створення спеціального правоохоронного формування у складі Збройних Сил України — Військової служби правопорядку. Про діяльність цієї структури розповідає начальник Військової служби правопорядку в Збройних Силах України — начальник Головного управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України генерал-майор Сергій Глебов.

Генерал-майор Сергій ГЛЕБОВ, 52 роки. Проходив службу на оперативних та керівних посадах у Центральному апараті КДБ колишнього СРСР, Службі безпеки України, Державній податковій Адміністрації України. З 2003 року — начальник Військової служби правопорядку в Збройних Силах України — начальник Головного управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України. Одружений, має двох доньок та онука. На дозвіллі читає книги та готує страви.

— Сергію Федоровичу, військова служба правопорядку наразі зазнала реформування. Чим викликана необхідність його проведення?

— У 2003 році військова служба правопорядку налічувала 4,5 тис. осіб. На кінець 2006-го їх залишилося близько 2,7 тис. Отже, скорочення Збройних Сил України позначається й на нашій структурі.

На час створення військової служби правопорядку її центральні управління, зональні відділи чи відділення діяли в усіх обласних центрах України. На сьогодні такі підрозділи уже ліквідовані в Луганську, Сумах, Кривому Розі, Івано-Франківську, Чернівцях. Унаслідок цього відбувається перерозподіл зусиль: якщо у Сумах, наприклад, немає підрозділу Військової служби правопорядку, то за цю територію відповідає Харківський зональний відділ. Відтак кожний такий відділ відповідатиме за декілька областей України. Але реформування полягає не тільки у скороченні особового складу. Незабаром у Василькові буде сформовано Центр підготовки підрозділів спецпризначення.

Окрім цього, ми поступово ліквідуємо багатоступінчастість в управлінні. Оскільки основне навантаження в процесі діяльності військової служби правопорядку припадає безпосередньо на підрозділи дізнання, патрульно-постової служби і охорони, військової інспекції безпеки дорожнього руху та підрозділи спеціального призначення, вони залишаться. Скорочуватимуться лише посередницькі ланки управління.

— Як вплине, на Вашу думку, віддаленість зональних відділів, відділень від місця дислокації військових частин на виконання ними завдань?

— У місцях найбільшого скопчення військових частин зональні відділення діють. Там, де їх немає, Військова служба правопорядку працює за методом виїзних планових перевірок. Оскільки порушення військової дисципліни трапляються не часто, то недоцільно постійно утримувати органи дізнання або патрулі в гарнізоні. Адже профілактика правопорушень є достатньо ефективним способом їх попередження.

— Сергію Федоровичу, які права та повноваження має Військова служба правопорядку?

— Права, що їх мають наша патрульно-постова служба та військова інспекція безпеки дорожнього руху, майже нічим не відрізняються від тих, якими послуговуються співробітники МВС. Однак усе-таки існує проблема прав і повноважень. Законом України «Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України» на її підрозділи покладено здійснення профілактики правопорушень. А виконання цього завдання неможливе без отримання запобіжної інформації про злочин, який, приміром, готується.

На жаль, Військова служба правопорядку не має права на проведення оперативно-розшукової роботи. Нині розробляється законопроект, який дасть можливість нашій структурі збирати превентивну інформацію. Адже якщо, наприклад, порушення військової дисципліни можна попередити різними профілактичними заходами, то виявити економічні злочини можливо лише в ході оперативно-розшукової роботи.

— Наскільки успішно вдається Вашим підлеглим боротися з таким явищем, як корупція?

— Щорічно наші підрозділи передають до Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ або прокуратури близько 20 матеріалів, які стосуються правопорушень з ознаками корупції. Цифра не надто велика, але вона свідчить не стільки про небажання наших дізнавачів працювати, скільки про їхні обмежені правові можливості.

— Сергію Федоровичу, як можна охарактеризувати стан військової дисципліни у військах? Адже відомо, що в армію часто потрапляють громадяни з неблагополучних сімей.

— У Збройних Силах України спостерігається зменшення кількості правопорушень, про що свідчить загальна тенденція 2000–2005 років. Зокрема, в 2000-му Генеральною прокуратурою України було обліковано 1703 злочини, у 2001 — 1129, у 2002 — 967.

Минулого року за сприяння Військової служби правопорядку в бюджет Міністерства оборони України повернуто 2 млн грн.

Виятком є 2003 і 2004 роки, коли кількість правопорушень досягла 1013 і 1030 відповідно.

Якщо брати до уваги види правопорушень, то нині зменшилася кількість випадків самовільного залишення території військових частин, нестатутних взаємовідносин, загибелі військовослужбовців. Наприклад, на час створення ВСП кількість військовослужбовців, які залишили частину без дозволу, становила понад 460. На сьогодні таких правопорушників у збройних силах менше сотні.

Помітно зросла питома вага злочинів економічної спрямованості. Проте я не став би стверджувати, що в армії існує сприятливе для їх скоєння підґрунтя. Адже керівництво військового відомства всіляко заохочує виявлення таких зловживань. Зараз оприлюднюються протизаконні дії, про які раніше навіть боялися згадувати. Минулого року за сприяння Військової служби правопорядку в бюджет Міністерства оборони України повернуто 2 млн грн.

Слід зазначити, що підхід до оперування кількісними показниками правопорушень в армійському середовищі дещо змінився. Оцінюючи загальний рівень правопорядку в збройних силах, ми тепер використовуємо не кількісну статистику, а коефіцієнт злочинності — кількість скоєних злочинів на тисячу військовослужбовців. Якщо говорити про тенденції, то в 2004

році цей показник за 4 місяці в українській армії становив 0,76, у 2005-му — 1, а за 4 місяці поточного року — 0,82. Сподіваюся, що надалі він, принаймні, не збільшуватиметься у порівнянні з аналогічними періодами попередніх років.

— Чи приховують командири правопорушення, скоєні їхніми підлеглими і як, на Вашу думку, треба боротися з цим негативним явищем?

— Питання і складне, і просте. Адже поки робота посадових осіб, у підпорядкуванні яких перебуває особовий склад, оцінюватиметься за станом військової дисципліни, існуватиме намагання приховати злочини, скоєні в частині.

Для того, щоб посприяти викориненню цього явища, 15 грудня 2005 року вступила в дію «Інструкція про порядок надання доповідей і донесень про злочини, порушені кримінальні справи, події, грубі порушення військової дисципліни у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України». Зокрема, у документі зазначено, що виявлення командиром злочинів у підпорядкованій йому військовій частині, не впливає на загальну оцінку його роботи.

Цим фактично розмежовуються такі поняття, як стан військової дисципліни і робота командира щодо її зміцнення. Тепер посадові особи, в підпорядкуванні яких є особовий склад, мають стимул для

Від початку року проти військовослужбовців Збройних Сил України порушено 52 кримінальні справи. Більшість із них — за фактом нестатутних взаємовідносин.

того, аби особисто виявляти злочини і порушувати кримінальні справи.

Цікавим у цьому зв'язку є те, що у січні 2006 року перші сім командирів, які виявили злочини у підпорядкованих їм частинах, отримали подяки від начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Натомість я глибоко переконаний, що спільну роботу командування та військових правоохоронців, урешті-решт, можна побудувати так, щоб вона приносила користь.

Для цього потрібно небагато. По-перше, під час проведення перевірок представники ВСП повинні бути об'єктивними. По-друге, їхні дії мають бути зрозумілими для командування та спрямованими на поліпшення ситуації в частині. Ефективність дії закону залежить не від жорсткості покарання, а від усвідомлення того, що воно неодмінно настане. По-третє, командири мають сприяти Військовій службі правопорядку у виконанні завдань, покладених на неї. Лише за таких умов військовослужбовці та військові правоохоронці стануть партнерами.

— Сергію Федоровичу, серед офіцерів, які працюють з особовим складом, існує думка, що подолання проблеми нестатутних взаємин між військовослужбовцями вирішується занадто жорстко. І якщо трапилося навіть незначне засто-

сування фізичної сили без шкоди для здоров'я, командир повинен порушувати кримінальну справу. Чи не варто, на Вашу думку, дещо пом'якшити ці вимоги?

— Я хочу пояснити, яка різниця між подібними правопорушеннями у цивільному житті та в армійському колективі. Якщо юнаки щось не поділили між собою і між ними виникла бійка, то ці дії розцінюються як такі, що спрямовані проти честі та здоров'я людини. За згодою сторін кримінальна справа може бути не порушена.

Коли щось подібне виникає, приміром, між солдатами, то цей злочин вважається спрямованим не тільки проти честі та здоров'я одного з них, а й на підірвання боєздатності армії. Сподіваюся, командири розуміють, що нестатутні відносини можна подолати тільки такими методами. Міркуйте: від початку цього року стосовно військовослужбовців Збройних Сил України командирами частин було порушено 52 кримінальні справи. Більшість із них — за фактом нестатутних взаємовідносин. Тому самі командири розуміють, що ніякого пом'якшення вимог бути не може.

— Скажіть, будь ласка, який вид Збройних Сил України на сьогодні є найдисциплінованішим?

— Розглянемо це, зважаючи на тенденції. Наприклад, у Військово-

Морських Силах України минулого року коефіцієнт злочинності становив 2,1. Це в 2 рази вище середнього, ніж у збройних силах загалом. Поточного року цей показник дорівнює 1,7. Отже, цілком очевидно є тенденція до покращання стану справ. Однак це зовсім не означає, що в цьому виді збройних сил ситуація найкраща. Для порівняння наведу статистику за Повітряні Сили України. У 2005 році коефіцієнт злочинності тут становив 1,1, нині — 0,95.

Найдисциплінованіші — Сухопутні Війська України. Причому тут чітко спостерігається зв'язок між інтенсивністю бойової підготовки та станом військової дисципліни. Чим більше підрозділи навчаються, тим менше в них правопорушень.

Якщо говорити про реагування на порушення, то найкраще їх виявляють у Повітряних Силах. Разом з тим цей вид збройних сил «зловживає» алкогольними напоями, на підставі чого можна зробити висновок про відсутність профілактичної роботи серед особового складу. Думаю, ці цифри змусять замислитися багатьох командирів та їхніх підлеглих.

Разом з тим хочу наголосити: перед Військовою службою правопорядку не стоїть завдання виявити якомога більше порушень у гонитві за статистичними показниками. Якщо на території відповідальності зонального відділення ВСП знаходиться майже 150 військових частин, а перевірка однієї триває 3–7 днів, то не складно визначити, скільки разів на рік ми їх відвідуємо.

— Скажіть, чи існують відмінності в дотриманні правопорядку між частинами, які комплектуються за змішаним принципом, і тими, де триває експеримент щодо стовідсоткового переходу на військову службу за контрактом?

— Особливих відмінностей немає, але зміщення акцентів щодо видів правопорушень таки є. Серед контрактників, наприклад, відсутні самовільні залишення частини і майже немає нестатутних відносин. Але не треба тішити себе ілюзіями. Адже цілком ймовірно збільшення кількості порушень, які військовослужбовці цієї категорії можуть скоювати в позаслужбовий час.

— У складі Військової служби правопорядку є спеціальні підрозділи. Які завдання вони виконують?

— Нині такі структурні підрозділи реформуються. Незабаром будуть збільшені підрозділи спецпризначення, кожен із яких матиме свою територію відповідальності.

На службу в загони спецпризначення відбираються переважно контрактники, оскільки плинність кадрів для таких підрозділів є неприпустимою. До їхнього складу, окрім бійців спецназу, ввійдуть фахівці — кінологи, підривники, сапери...

— Сергію Федоровичу, наскільки забезпечені підрозділи Військової служби правопорядку засобами, необхідними для якісного виконання завдань?

— Військова служба правопорядку — новий підрозділ у складі Збройних Сил України. Протягом останніх трьох років на його розвиток виділялося 1,6–2,9 відсотка від необхідної суми коштів. Звісно,

Оцінюючи рівень правопорядку у військах, береться до уваги коефіцієнт злочинності — кількість скоєних правопорушень на тисячу військовослужбовців.

це й обумовлює виникнення певних труднощів. Наприклад, здійснювати супровід офіційних делегацій, що рухаються швидкісними автомобілями, на вітчизняних УАЗах і ВАЗах, яким уже по 12–15 років, досить проблематично. Спеціальних засобів вистачає лише на кожен третій-четвертий склад патруля. Серйозна проблема існує також із забезпеченням спеціальних підрозділів, специфіка яких вимагає відповідної підготовки та миттєвого реагування на будь-які надзвичайні події. Сподіваюся, що цього року ситуація з фінансуванням покращиться, адже цього річний бюджет Збройних Сил України є бюджетом розвитку.

— Оскільки Військова служба правопорядку є новим підрозділом у складі Збройних Сил України, чи здійснюється обмін досвідом роботи з ана-

логічними структурами інших країн?

— Регулярно відбуваються консультативні зустрічі з представниками збройних сил Словаччини, Франції та інших країн. Крім цього, наші кращі офіцери навчаються у спеціалізованих навчальних закладах Данії та Туреччини, де готують фахівців для військової поліції.

Наразі склалися плідні стосунки з військовою жандармерією Республіки Польща. У збройних силах цієї країни створюється міжнародний військовий поліцейський батальйон для участі у миротворчих операціях. На запрошення польської сторони наші представники Військової служби правопорядку братимуть участь у формуванні цього підрозділу.

Сергій БАСАРАБ

«Гроші — м'яз війни» — зауважив Цицерон. Утім, давньоримський філософ не був оригінальним. Адже в необхідності грошового стимулювання військової служби навряд чи коли-небудь сумнівалися. Проте часи змінюються, і, на жаль, нині певні урядові структури нашої держави вперто не зважають ні на мудрість століть, ні на елементарний здоровий глузд.

ГАМАНЕЦЬ ОФІЦЕРА: НЕ ПУСТО, АЛЕ Й НЕ ГУСТО...

Посадові оклади кадрових військовослужбовців залишаються незмінними з 2000 року, а оклади за військові звання — з 1999-го

У перші роки незалежності, коли офіцери за розміром заробітної плати змагалися з водіями трамваїв, а заборгованість з грошового забезпечення військовослужбовців сягала кількох місяців, дотепники в погонах жартували: «Якщо Батьківщина вважає, що вона нам платить, ми будемо вважати, ніби її захищаємо». Що й казати — у кожному жарті є доля істини. Яким би патріотично налаштованим не був захисник Вітчизни, піклування про власну соціальну захищеність зазвичай переважатиме. Саме тому будь-яка держава, дбаючи про свою безпеку, бере на себе зобов'язання щодо всебічного забезпечення своїх воїнів. Зокрема й грошового. Наразі ті кризові часи вже відійшли в минуле: зарплата

та військовослужбовців навіть де-що збільшилася. Відтак з'явився інший «головний біль» — недосконалість структури грошового забезпечення.

Ця проблема, на думку фахівців департаменту фінансів міноборони, виникла через поступове впровадження додаткових щомісячних видів грошового забезпечення військовослужбовців замість збільшення окладів за посадою та військовим званням. Встановлені Указами Президента України 100-відсоткова надбавка та надбавка за безперервну військову службу, а також щомісячна додаткова винагорода прапорщикам та військовослужбовцям служби за контрактом, передбачена постановою Кабінету Міністрів

України, перетворили зарплату військовослужбовця збройних сил на безглузде нагромадження щомісячних додаткових виплат.

Навіть для необізнаної в тонкощах фінансової справи людини зрозуміло: якщо у структурі місячного грошового забезпечення кожного військовослужбовця щонайменше 65 відсотків припадає на усілякі доплати, тут явно щось не так. Адже надбавки мають відігравати роль стимулу. Якщо їх отримують усі, то, очевидно, втрачається їхній сенс.

Щоправда, збільшення грошового утримання військовослужбовців саме через надбавки мало іншу мету, що полягала у спробі уникнути деяких «зайвих» витрат. Варто лише згадати, що донедавна

майже 400 тис. військових пенсіонерів отримували пенсію без врахування вищезгаданих доплат.

Крім того, оперуючи різними надбавками, держава мала можливість використовувати подвійні стандарти щодо грошового забезпечення військовослужбовців тих чи інших силових структур: «підгодовувати» тих, кого більше цінує, і не надто витратитися на решту. Конкретним свідченням цього є щомісячні надбавки, встановлені для військовослужбовців інших військових формувань, які не виплачуються воїнам Збройних Сил України. Так, до 50 відсотків окладу грошового забезпечення неармійських силовиків становить досі недоступна збройним силам надбавка «за особливі умови служби, кваліфікацію та виконання особливо важливих завдань або значного обсягу робіт», ще на 50 відсотків зростає їхній особистий бюджет після набуття права на пенсію за вислугою років (так звана «пенсійна надбавка»). Наразі диспропорцію розмірів грошового забезпечення різних силових відомств видно неозброєним оком навіть на рівні вищого командування. Зокрема, командувач Повітряних Сил ЗС України (категорія генерал-полковник) отримує 4340 грн., командувач військ оперативного командування (категорія генерал-лейтенант) — 3516 грн., тоді як грошове забезпечення значно нижчого за посадою начальника відділу (категорія полковник) в інших силових структурах становить 4101–5403 грн. Диспропорції між рівнозначними посадами ще більші.

Певний дисбаланс простежується і в розмірах грошового забезпечення різних категорій військовослужбовців ЗС України. Наприклад, командир взводу в званні лейтенант, «одержавши призначення на службу до війська» після п'ятиріч-

Командир взводу в званні «лейтенант» отримує 883 грн., що на сьогодні менше грошового забезпечення деяких прапорщиків та військовослужбовців за контрактом.

ного навчання у військовому інституті, отримує 883 грн., що на сьогодні менше грошового забезпечення деяких прапорщиків та військовослужбовців контрактної служби з вислугою понад 5 років, які отримують вищезгадану щомісячну додаткову грошову винагороду.

Окрім того, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 року «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів», з 1 січня 2006 року відбулося підвищення зарплати державним службовцям. Склалася ситуація, коли заробітна плата цивільного державного службовця перевищила грошове забезпечення офіцера, який служить на аналогічній посаді. Так, цивільний начальник відділу центрального апарату міноборони отримує заробітну плату в розмірі 3023 грн., тоді як військовий начальник такого ж відділу — 2279 грн.; цивільний спеціаліст 1-ї категорії — 1290 грн., а офіцер на відповідній посаді — 1098 грн. Як бачите, конкурентоспроможність військової служби на вітчизняному ринку праці — під великим запитанням.

За оцінкою директора департаменту фінансів МО України Івана Марка, нинішній рівень грошового забезпечення військовослужбовців збройних сил не стимулює зацікавленість громадян військовою службою. Давно назріла об'єктивна необхідність його підвищення.

Адже грошове забезпечення всіх категорій кадрових військовослужбовців востаннє підвищувалося в травні 2003 року з уведенням щомісячної надбавки за безперервну військову службу. Посадові оклади є незмінними з 2000-го, а оклади за військові звання — з 1999 року.

— Хіба це нормально, коли середній розмір грошового забезпечення військового контрактника першого року служби, який не отримує передбачену Кабміном щомісячну додаткову грошову винагороду, становить 342 гривень, тоді як мінімальна заробітна плата становить 350 гривень? — обурюється головний фінансист збройних сил. — Нині грошове забезпечення військовослужбовця військової служби за контрактом значно нижче заробітної плати, наприклад, охоронця приватної охоронної фірми (у середньому 1000 гривень), який 10 діб на місяць виконує обов'язки з охорони без зброї. Що вже й казати про гідну оцінку роботи командира взводу, який має вищу освіту і несе відповідальність за зброю, військову техніку та ще й за 30 військовослужбовців, йому підпорядкованих.

Отже, проблем із грошовим забезпеченням військовиків, як бачимо, чимало. Тому ще в травні минулого року на виконання доручення Президента України від 11 квітня 2005 року та доручення Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2005 року спільною робочою групою мінпраці, міноборони та інших військових формувань були

Середні розміри місячного грошового забезпечення на одного військовослужбовця (грн.)

Категорії військовослужбовців	Збройні Сили України	Служба безпеки України	Управління державної охорони України	Адміністрація Державної прикордонної служби України	Міністерство з надзвичайних ситуацій
Вищі офіцери	2843	5390	5240	4950	4356
Старші офіцери	1965	3035	3985	2890	2806
Молодші офіцери	1120	1802	2066	1711	1655
Прапорщики та військовослужбовці контрактної служби	855	1200	1400	1200	931

підготовлені проекти нормативно-правових актів, у яких передбачалося підвищення окладів за посадою та військовим званням, скасування неефективних надбавок і доплат та усунення диспропорцій в розмірах грошового забезпечення військовослужбовців силових структур. Завдяки цьому місячне грошове забезпечення військовослужбовців ЗС України з 1 січня 2006 року мало б збільшитися на 20 — 100 відсотків.

Та не так сталося, як бажалося. Зазначені проекти документів не були погоджені міністерством фінансів «з причини недостатності фінансових ресурсів на упорядкування грошового забезпечення». До того ж, проекти навіть не візувалися міністром фінансів у супереч Тимчасовому регламенту Кабінету Міністрів України.

28 липня 2005 року, аби врятувати ситуацію та прийняти узгоджене рішення, було проведено засідання Кабміну, за окремим дорученням якого проекти нормативно-правових актів щодо реформування грошового забезпечення військовослужбовців були доопрацьовані: видатки на впровадження реформи, проти яких заперечував міністр Пинзеник, були зменшені більше, ніж на третину.

Утім, міністерство фінансів не влаштував навіть такий варіант. Натомість воно зайняло позицію, реалізація якої призвела б не до підвищення рівня доходів захисників Вітчизни, а до зменшення його для деяких категорій військовослужбовців на 20–60 відсотків, порівняно з існуючими нормами!

Консенсусу знову не досягли. Неподожження проектів нормативно-правових актів у супереч встановленим у дорученні Президента України термінам не дало можливості врахувати нові норми грошового забезпечення під час підготовки Державного бюджету України на 2006 рік. Очікуване з 1 січня 2006 року реформування грошового забезпечення не відбулося.

Згодом Указом Президента України від 27 грудня 2005 року був встановлений новий термін упорядкування грошового забезпечення — до 1 січня 2007 року. Крім цього, Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006 — 2011 роки, яку Президент затвердив того ж дня, було перед-

Очікуване збільшення грошового забезпечення становить 15–80 відсотків. Відтак найсуттєвіше зростання припадає на контрактників та молодший офіцерський склад.

бачено грошове забезпечення військовослужбовців за новим принципом — «з урахуванням збільшення питомої ваги окладів грошового утримання шляхом включення окремих щомісячних додаткових видів грошового забезпечення у посадові оклади та оклади за військові звання, а також установами розміру грошового забезпечення військовослужбовців, який буде привабливим на ринку праці України».

На виконання зазначеного Указу Президента та рішенням Державної комісії з питань реформування Збройних Сил України, інших військових формувань та оборонно-промислового комплексу від 11 травня 2006 року спільній робочій групі мінпраці, міноборони та інших військових формувань доручено до кінця 2 кварталу 2006 року знову опрацювати питання щодо запровадження реформування системи грошового забезпечення та підготувати відповідні проекти актів Кабінету Міністрів України.

Аби знайти порозуміння з міністром, сьогодні розглядається скасування надбавки за безперервну службу та 100-відсоткової надбав-

ки з підвищенням за рахунок цього лише посадових окладів, а також введення окремих виплат за виконання особливо важливих завдань (до 50 відсотків грошового забезпечення). Очікуване збільшення грошового забезпечення військовослужбовців ЗС України становить 15–80 відсотків. Відтак найсуттєвіше зростання припадає на контрактників та молодший офіцерський склад. Крім того, до попереднього намагання військового відомства добитися ліквідації дисбалансу грошового забезпечення різних військових формувань, додано пропозицію щодо встановлення єдиних умов оплати праці державних службовців та військовослужбовців.

Однак часу обмаль. Процес формування Держбюджету на наступний рік уже розпочався. А отже, будемо сподіватися, що встановлений Президентом України термін проведення реформи грошового забезпечення — 1 січня 2007 року — вже не потребуватиме перенесення.

Володимир ГАЛАНЦЕВ

**Закрите акціонерне товариство
ВІЙСЬКОВО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ**

**ЗАТ «Військова-страхова компанія» заснована 29 січня 2001 року.
Розмір статутного фонду складає 8,040 млн.грн.**

- **Обов'язкові види страхування**
- **Страхування майна**
- **Страхування вантажів**
- **Страхування автотранспортних ризиків**
- **Медичне страхування**
- **Страхування від нещасних випадків**

Центральний офіс
01135, м. Київ
вул. Г. Андрющенка, 46
тел./факс (044) 230-48-13
(044) 230-48-14
e-mail: vsk@vsk.com.ua

Одеська філія
65005, м. Одеса
вул. Бугаївська, 21, оф. 805
тел./факс (048) 738-08-63
e-mail:
vsk_odessa@svitonline.com

Харківська філія
61001, м. Харків
вул. Плеханівська, 92-а, корп. В, офіс 105
тел./факс (057) 737-20-54 (057) 717-33-07
e-mail: vsk.kharkov@ib.com

АРСЕНАЛ

Новини ОПК. Ринок військової техніки та озброєння в Україні та світі

«АВІАСВІТ—XXI»:

«РОЗЛУЧЕННЯ» ПО-РОСІЙСЬКИ

З 8 по 12 червня на аеродромі «Гостомель» під Києвом проходив п'ятий міжнародний авіаційно-космічний салон «АВІАСВІТ—XXI». Представлена на ньому українська експозиція продемонструвала існуючий рівень авіаційної промисловості та вітчизняного ОПК. На жаль, участь іноземних компаній у цьогорічному салоні була надзвичайно низькою.

П'ятий міжнародний авіасалон продемонстрував незаперечні досягнення України в галузі літакобудування. Небагато країн можуть похвалитися такою кількістю зразків пасажир-

ської і транспортної авіаційної техніки національного виробника, яка була представлена в Гостомелі. Це сьогоднішній пріоритет українських літакобудівників — регіональний реактивний Ан-148; турбогвинтовий пасажирський Ан-140-100; один із найбільш популярних (за кількістю укладених контрактів) і перспективних — Ан-74 і найпроблемніший проект українського авіапрому — Ан-70; Ан-124 «Руслан» та Ан-225 «Мрія».

Приємно здивував Ан-148, причому не своїми унікальними льотними і технічними характеристи-

ками, а відмінністю від своїх старших братів по лінії «анів»: кабіна нової конструкції, прилади та авіоніка західного зразка.

Доля Ан-70, якого з нестерпінням очікують у Збройних Силах України, привернула особливу увагу відвідувачів салону. Проте цілком очевидно, що без фінансової підтримки та співробітництва із західними компаніями на зовнішній ринок з ним не вийти. Хоча льотчик-космонавт Микола Леонів намагався продемонструвати при спілкуванні з журналістами і відвідувачами салону нерозривність зв'язків України та Росії, п'ятий міжнародний підтвердив «розлучення» по-російськи, яке вже давно маячило на обрії. Причому не тільки по програмі Ан-70.

Основу російської експозиції складали в основному стенди вертольотобудівників — «Росвертола», Казанського вертолётного заводу та також асоціації авіаційного двигунобудування «АССАД» і Улан-Уденського авіаційного заводу — поки що

22

Національне космічне агентство України (НКАУ) і Китайська національна космічна

адміністрація (КНКА) підписали План українсько-китайського співробітництва у сфері дослідження і використання космічного простору в мирних цілях на 2006–2010 рр. Планом передбачається спільна реалізація проєктів щодо створення зразків ракетно-космічної техніки. До нього ввійшли 29 спільних проєктів між українськими та китайськими підприємствами з чотирьох напрямів: ракетносії; супутники; космічне устаткування; космічна наука та електроніка. Крім того, протягом поточного року будуть погоджені склад і порядок виконання пріоритетних проєктів, серед яких один довгостроковий системний та сім — з розробки космічної техніки. Нині Китай активно працює над власною програмою вивчення Місяця і має велику зацікавленість до українських розробок, що велися за часів існування СРСР. Особливий інтерес в обох сторін викликає також програма дистанційного зондування Землі.

Сьогодні збройні сили понад 50 держав світу експлуатують 80 типів безпілотних літальних апаратів. Зацікавлена в них і Україна, на озброєнні якої знаходяться морально застарілі моделі ВР-2 «Стриж» і ВР-3 «Рейс».

«СТРЕПЕТА» видно по польоту

Представники оборонного відомства України, міністерства з надзвичайних ситуацій і міністерства внутрішніх справ, а також ряду цивільних організацій, діяльність яких пов'язана з контролем нафто- і газопроводів, все наполегливіше говорять про необхідність розробки безпілотного авіаційного комплексу для вирішення завдань повітряного спостереження.

Міністерство оборони, яке є основним користувачем «безпілотників», виявляє зацікавленість до розробок Чугувського авіаремонтного заводу. Критична ситуація, що склалася сьогодні з БПЛА у збройних силах (десятки комплексів безпілотної розвідки «Стриж» і більше ста «Рейс» вичерпали свій ресурс), змушує керівництво оборонного відомства вживати дієвих заходів

для вирішення цієї проблеми.

Фахівці Чугувського авіаремонтного заводу спільно з іншими розробниками, у тому числі Харківським університетом Повітряних сил, створили модельний ряд БПЛА під назвою «Стрепет». Сьогодні проходять льотні випробування два апарати — легкий «Стрепет Л» і більш важкий «Стрепет З». Радіокерований

23

«АВІАСВІТ—XXI»:

«РОЗЛУЧЕННЯ» ПО-РОСІЙСЬКИ

21 вимушених друзів провідних розробників і виробників авіадвигунів на пострадянському просторі — запорізьких КБ «Прогрес» та ОАО «Мотор Січ».

Підвищеною увагою користувалися українські розробки керованого ракетного озброєння. Низку зразків представило державне конструкторське бюро «Луч». Це, зокрема, протитанковий ракетний комплекс «Скіф», який раніше демонструвався лише в макетному варіанті, та авіабомба, яка з висоти 500 м може спланувати на відстань до 12 км, а скинута з висоти 5 км — рухається 22 км. При цьому забезпечується точність наведення на ціль до 3–5 м. Діаметр її — 400 мм, вага — 850 кг. Бомба призначена для руйнування заздалегідь розвіданих укріплених і багатогабаритних цілей, що, відповідно, передбачає й «проникаючу» здатність бойової частини, вага якої складає 650 кг. Вона може бути застосована з борта бомбардувальника Су-24 з використанням телевізійного каналу керування. А харківське конструкторське бюро імені Морозова вперше продемонструвало свою нову розробку — БТР-4.

За кількістю іноземних делегацій «АВІАСВІТ» цього року явно не дотягував до статусу міжнародного. За даними організаторів салону, у його роботі взяли

участь всього 200 фірм та підприємств із 18 країн.

Проте за кількістю представлених натурних зразків і нових розробок, створених переважно за рахунок власних коштів підприємств, можна на пальцях перерахувати країни, які мають такі досягнення. Демонстраційні польоти нових українських літаків «Антонова», показові виступи представників малої авіації, яка останніми роками бурхливо розвивається в Україні, нікого не залишили байдужим.

В рамках авіашоу пройшов показовий польот Су-27. Слід нагадати, що після трагедії на Сквиливському аеродромі участь винищувачів в авіашоу на території України була заборонена. Нині заборона знята, і сподіваємося, демонстрація можливостей Су-27 остудить запал деяких реформаторів, які вже вирішили залишити на озброєнні винищувальної авіації України лише МіГ-29.

Обійшов стороною АВІАСВІТ—XXI питання

оновлення бойової авіаційної техніки. Невирішеним поки що залишається завдання модернізації основного бойового літака України МіГ-29 та вертольота Мі-24, натурні зразки яких у виконанні нещодавно створеного концерну «Авіавоєнремонт», яскраво представленого на авіасалоні, з нетерпінням очікують українські авіатори.

Серед відвідувачів виставки були і Президент України Віктор Ющенко та лідери багатьох політичних партій і блоків, які добре розуміють, що авіабудування і космічна область — це саме ті галузі, які є визитною карткою України. Тому такий авіасалон конче необхідний, навіть на національному рівні. А за умови державного підходу до його організації, максимального залучення національних учасників він приверне увагу й іноземних компаній, автоматично перетвориться в міжнародний.

Самі ж заводи, конструкторські бюро, науково-дослідні інститути та інші організації, що мають безпосереднє відношення до створення і виробництва авіаційної та космічної техніки, вважають, що салон необхідний для демонстрації можливостей України в цій високотехнологічній області. Тому вони демонструють тут свої досягнення і знаходять покупців власної продукції та партнерів по бізнесу.

У збройних силах Польщі невдовзі буде створене командування підрозділами спеціального призначення, а в польській армії створюватимуть бойові одиниці такого типу. Про це заявив міністр національної оборони Польщі Радослав Сікорський під час проведення заходів, присвячених 16-й річниці функціонування підрозділу особливого призначення «Грім».

Незабаром у Білорусі спільно з Росією буде створений сервісний центр техніки протиповітряної оборони. Він займатиметься ремонтом, відновленням, модернізацією, профілактичними роботами на техніці ППО. Сервіс-центр обслуговуватиме не тільки білоруську техніку ППО, а й російську. Його «клієнтами» можуть також стати ті країни, де відсутня система сервісного обслуговування техніки ППО радянського виробництва.

Шведська фірма «Bofors», що входить до корпорації «BAE Systems», розробила самохідну установку «Archer». «Archer» — 155-міліметрова нова колісна самохідна артилерійська установка з автоматичним заряджанням, два дослідних екземпляри якої нині проходять випробування. Перший з них вже успішно пройшов вогневі іспити, у ході яких екіпаж вів стрільбу снарядами, які керувалися за допомогою навігаційної системи GPS.

Уряд Швеції виділив 83 млн крон (майже 60 млн грн.) шведській авіаційній промисловості для пошуку нових технічних рішень у виробництві цивільних літаків, які завдають найменшої шкоди довкіллю. Урядовці сподіваються, що кошти на створення так званого «зеленого літака» виділить також авіаційна індустрія Швеції. Серед нових технічних рішень, що становлять особливий інтерес — полегшене крило і екологічніший двигун.

* * *

Кулемет «КОРД» — один із нових зразків російської стрілецької зброї. Призначений для знищення живої сили противника на віддаленості до 1500–2000 м й ураження повітряних цілей на відстані до 1500 м. Використовує 12,7-мм патрони стандарту НАТО з бронебійно-запальними і бронебійно-запально-трамбуючими кулями. Вогонь може вестися чергами й одиночною стрільбою. Кулемет має кронштейн для встановлення оптичного і нічного прицілів, правобічне чи лівобічне подавання стрічки.

* * *

Нова парашютна система, оснащена модульними крилами із вуглецевого волокна, дасть можливість десантникам виконувати стрибки з висоти 9150 м і пролітати до 200 км. Розробку й випробування крила здійснює німецька фірма «Elektroniksystem und Logistik und Draeger». Планується, що в поточному році вони завершаться. А протягом 2007 року парашютна система буде доведена до готовності.

«СТРЕПЕТА» видно по польоту

21 «Стрепет Л» може виконувати польоти дальністю 250–300 км або в автоматичному режимі долати відстань в 3 тис. км. Розробники стверджують, що цей апарат може застосовуватися як у військовій, так і цивільній версіях. Однак обмежені вагові можливості щодо установки корисного навантаження, зокрема розвідувальної апаратури, свідчать про актуальність його застосування в інтересах міністерства надзвичайних ситуацій та цивільних організацій.

Нині проходить льотні іспити швидкісна важка модель, яка є прийнятним варіантом для Міністерства оборони, тому що максимальна вага передбачуваного корисного наванта-

ження її складає 50 кг.

«Стрепет З» з максимальною стартовою масою 200 кг і кількістю палива 50 кг може летіти 16 годин зі швидкістю 180 км/год. Апарат розрахований також на більші швидкості — 250 км/год., а з варіантом складання шасі — навіть 310 км/год. Маючи швидкість зльоту близько 5 м/с і граничну стелю 7000 м, він передбачає широкий діапазон застосування.

Сьогодні Чугуївський авіаремонтний завод за рахунок власних коштів намагається довести обидві версії БПЛА до стану ринкового продукту, а також планує створити апарат повітряної мішені — «Стрепет ВМ» і важкий БПЛА. За оцінками фахів-

ців, для доведення БПЛА до рівня комплексів необхідно 3–5 млн доларів.

Але основною проблемою виробників планерів БПЛА є створення «начиння» для літального апарата, яке має складатися з різноманітних датчиків для вирішення завдань телевізійної розвідки і спостереження, теплової і фоторозвідки, ретранслятора для розширення можливості дії.

Остаточне рішення щодо БПЛА «Стрепет» ще не прийнято. При цьому українські військові експерти розглядають різні варіанти, у тому числі й придбання для потреб Збройних Сил України безпілотних літальних апаратів іноземного виробництва.

БПЛА: ПРОГНОЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ

Підтвердженням перспективності розробки та застосування БПЛА є прогноз європейського ринку безпілотних літаків на період до 2015 року.

За прогнозом компанії «Forecast International», у 2006–2015 роках світовий ринок безпілотних літальних апаратів (БПЛА) оцінюється в 15 млрд доларів, а європейський — в 3 млрд доларів (1/5 світового ринку). У 2006–2010 роках європейські країни витратять на закупівлю БПЛА 1,2 млрд доларів, у 2010–2015 — 1,9 млрд.

Водночас армії Європи потребують близько 2 тис. БПЛА з урахуванням потративних апаратів: 1/3 цього обсягу поставлять американські й ізраїльські

фірми, решту, на суму 1,8–2,2 млрд доларів — європейські виробники. При цьому в Європі головна увага приділятиметься створенню бойових БПЛА.

Гостра конкуренція між європейськими країнами та США очікується на ринку середньовисотних БПЛА з великою тривалістю польоту типу MALE (Medium-Altitude Long-Endurance). Франція працює над програмою Euro MALE, що є продовженням проекту Eagle, який базується на ізраїльському БПЛА Heron. До кінця року «BAe systems» планує мати парк з 10 демонстраційних апаратів Herte-1A типу MALE для проведення льотних випробувань.

Великобританія для програми Watchkeeper виб-

рала тактичний БПЛА, що буде виготовлений фірмою «Tales» спільно з «Elbit» на основі Germes-450. Початкова готовність системи Watchkeeper очікується в 2010 році.

Французький БПЛА Sperver, прийнятий на озброєння у Франції в 2004 році, вже поставлений до Швеції, Греції та Голландії. Данія також придбала Sperver, але поки що вони поставлені на консервацію.

Німеччина планує розпочати застосування БПЛА Euro hawk — європеїзованого Global hawk — у варіанті для радіотехнічної розвідки. У рамках програми NATO AGS (Allied Ground Surveillance) передбачається використовувати безпосередньо Global hawk.

ВІЙСЬКО
УКРАЇНИ

ЗЕНІТНИЙ РАКЕТНИЙ КОМПЛЕКС

9ДО35 «СТРІЛА-10»

ЗРК 9ДО35М «Стріла-10М» призначений для забезпечення ПВО танкових і мотопіхотних полків від ударів маловисотних засобів повітряного нападу. Він є удосконаленим зразком комплексу 9ДО35 «Стріла-10СВ» й існує в декількох варіантах. Складається із зенітної керованої ракети 9М37М, бойових машин двох типів (9А35М і 9А34М), контрольно-перевіральної машини і машини техобслуговування.

У передній частині ракети знаходиться пасивна головка самонаведення (ГСН) з двома каналами: фотоконтрастний і тепловий (інфрачервоний). Фотоконтрастний канал працює у видимій частині спектра сонячних променів і здатний захоплювати та супроводжувати цілі, що

виділяються на тлі неба. Тепловий використовується в умовах складної фонові обстановки, при недостатній освітленості і оптичних перешкодах. ГСН за траєкторними ознаками селекує ціль і створювані літальними апаратами супротивника оптичні перешкоди й у такий спосіб забезпечує захист від теплових перешкод-пасток. За головою самонаведення знаходяться кермова машинка аеродинамічних рулів, апаратура системи керування, бойова частина, неконтактний (оптичний) підривач і однокамерний дворежимний твердопаливний ракетний двигун. В осколково-фугасній бойовій частині застосовані стрижневі уражаючі елементи, які істотно підвищують бойову ефектив-

ність ракети. Підрич бойової частини здійснюється неконтактним підривачем, який складається з двох імпульсних лазерних випромінювачів, оптичної схеми і приймача відбитих від цілі сигналів. Твердотопаливний ракетний двигун працює в двох режимах — стартовому і маршовому. У передній частині корпусу ракети змонтовані трикутні рулі, в задній — нерухомий стабілізатор. Для обмеження швидкості повороту ракети по крену використані ролерони, які розміщені за стабілізатором. Для зберігання, транспортування і запуску ракети використовується транспортно-пусковий контейнер, який захищає ракету від механічних ушкоджень, пилу і бризків води, а при її пуску виконує роль направляючої.

Пуск ракет здійснюється з пускової установки бойових машин 9А35М або 9А34М. Вони встановлюються на шасі гусеничного легкоброньованого транспортера-тягача МТ-ЛБ, який відрізняються лише тим, що 9А35М обладнаний пасивним радіопеленгатором 9С16, а 9А34М його не має. Пускова установка являє собою раму, змонтовану на обертовій вежі оператора, причому з кожного боку вежі встановлюється по два ТПК із ЗУР. Ще чотири розміщуються в корпусі машини. Оператор, який знаходиться у вежі, веде візуальний пошук цілей через виконану із пулестійкого матеріалу прозору передню стінку вежі. Прицілювання він робить за допомогою оптичного візира 9Ш127М. Для наведення пускової установки використовується електропривід. Основні ком-

поненти цієї апаратури — когерентно-імпульсний радіодальномір міліметрового діапазону хвиль і аналого-дискретний пристрій. Радіодальномір визначає дальність до цілі в межах від 430 до 10 300 м з максимальною похибкою не більше 100 м, а також радіальну її швидкість з максимальною похибкою не більше 30 м/с. Обчислювальний пристрій на підставі цих даних визначає далеку і ближню межі зони ураження з максимальною похибкою 300–600 м.

ЗРК 9ДО35М «Стріла-10М» здатний уражати повітряні цілі на дальності від 800 до 5000 м на висоті від 25 до 3500 м. Стрільба може вестися по цілях, що летять зі швидкістю до 415 м/с назустріч і до 310 м/с — навздогін. При роботі з використанням теплового каналу головки самонаведення забезпечується захист від природних перешкод і деякою мірою — від одиночних оптичних перешкод-пасток, створюваних супротивником. Імовірність ураження однією ракетою літака-винищувача складає 0,1–0,5. Час реакції комплексу дорівнює 8,5 с. Важливими його якостями є мобільність, яка забезпечується використанням плаваючого гусеничного шасі високої прохідності МТ-ЛБ. Комплекс може перевозитися у вантажних кабінах середніх літаків військово-транспортної авіації. Для самозахисту над люком командира встановлений 7,62-мм кулемет ПК.

ЗРК «СТРІЛА-10М2»

Кількість направляючих	4
Максимальний діаметр корпусу ракети, мм	120
Довжина ракети, мм	2190
Стартова вага ракети, кг	39,2
Вага бойової частини, кг	3,0
Тип бойової частини	осколково-фугасна, стрижнева
Максимальна швидкість ракети, м/с	800
Дальність стрільби, км:	
максимальна	5
мінімальна	0,8
Висота ураження цілі, км:	
максимальна	3,5
мінімальна	0,025
Час реакції, с	6,5

Редактор випуску
Андрій ФЕЩЕНКО,
Центр досліджень армії,
конверсії та роззброєння

**ВІЙСЬКОВО-ТРАНСПОРТНИЙ ЛІТАК G-222
(ІТАЛІЯ)**

**АВТОМОБІЛЬ-ПАЛИВОЗАПРАВНИК CD-10
(ПОЛЬЩА)**

ВІЙСЬКОВО-ТРАНСПОРТНИЙ ЛІТАК G-222 (ІТАЛІЯ)

Військово-транспортний літак G-222 створений фірмою «Aeritalia» у 1970 році, для заміни З-119. G-222 оснащений двома моторами з турбогвинтовими двигунами FIA-GE T64-GE-P4D, виготовленими за американською ліцензією. Потужні двигуни і відмінні аеродинамічні якості забезпечують високу маневреність і льотні характеристики. G-222 може продовжувати зліт з одним двигуном

з повним навантаженням і злітати з аеродромів, розташованих на висоті 3500 м над рівнем моря. Герметична вантажна кабіна, розміщена у фюзеляжі діаметром 3,55 м, обладнана відкидною рампою для навантаження техніки. Літак експортувався в Аргентину, Дубай, Сомалі та Лівію (G-222T). Має варіанти: РЕБ (G-222VS), пожежний (G-222SAMA), з двигунами Rolls-Royce Type RTy.20 Mk801, потужністю 2х 4860 к.с. (G-222T), калібратор аеродромних систем (G-222 RM).

тактико-технічна характеристика

Швидкість макс., км/год.:	
на висоті 4575 м	540
Швидкість:	
крейсерська, км/год.	400-440
Стеля, м	7620
Час підйому на 4500 м, хв.	10,5
Дальність, км	2500-4650
Потужність двигунів, к.с.	2х3400
Маса порожнього, т	14,59
Маса злітна макс., т	28,0
Запас палива, л	12 000
Маса вантажу, кг	9000
Місткість, чол.:	
солдатів з озброєнням	44
парашутистів	32
поранених на ношах + медперсонал	36+6
Довжина, м:	
розбігу	330
пробігу	180

АВТОМОБІЛЬ-ПАЛИВОЗАПРАВНИК CD-10 (ПОЛЬЩА)

Автоцистерна CD-10 призначена для перевезення, короткочасного зберігання і заправлення відфільтрованими і зневодненими паливно-мастильними матеріалами (бензину, гасу, олії для змащення двигунів, нафти). Заправник змонтований на шасі автомобіля високої прохідності

Jelcz P662 D-34, на автомобілі встановлений двигун фірми IVECO, що відповідає екологічним нормам EURO-2. Однокамерна цистерна еліптичної форми виготовлена зі сталі підвищеної міцності. Обладнана люком для контролю і ремонту діаметром 500 мм (у якому розміщений люк для наповнення діаметром 200 мм), випускним противибуховим клапаном, пневматичним датчиком

рівня та ін. Приєднання шлангів — за стандартом Kamlok Dn-80. Паливо-заправник відповідає європейським нормам перевезення небезпечних вантажів і стандартам НАТО.

тактико-технічна характеристика

Ємність цистерни, л	10 270
Продуктивність насоса, л/хв.:	
без обліку кількості	1000
з обліком кількості	200
Довжина, мм	8726
Ширина, мм	2480
Висота, мм	3158
База шасі, мм	3825+1400
Шасі	Jelcz P662 D-34
Колісна формула	6x6
Розмір шин	14.00 R20
Двигун дизельний IVECO	
Потужність двигуна, к.с.	345

ПІРАТИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тероризм не має національності і просторових меж. Захоплення літаків, знищення важливих об'єктів, напади на військові кораблі та цивільні судна в портах і на морі — сьогодні людство ніде не відчувається захищеним від терору.

В умовах глобалізації, стрімкого розвитку й розповсюдження інформаційних технологій відбувається потужний сплеск міжнародного тероризму. Закордонні й вітчизняні аналітики, прогнозуючи розвиток цього явища, однакові в тому, що тероризм як загроза національним та колективним інтересам держав виходить на передній план.

Відомо, що провідне місце у світовій зовнішньоторговельній діяльності належить морським перевезенням. Сьогодні майже 80 відсотків міжнародних комерційних транспортувань здійснюється морем. Для цього задіяно близько 46 тис. суден, 80 тис. портів комплексів світу.

Тероризм і піратство щорічно завдають шкоди світовій системі перевезень на суму близько 30 млрд доларів. За останні 10–15 років терористичні сили на морі значно активізувалися. Так, якщо у 1991 році зафіксовано 100 випадків нападу морських піратів на судна, то у 1999 — 300, у 2000 — 471, у

2001 — 261. За даними міжнародного Центру по боротьбі з піратством, у Куала-Лумпурі (Малайзія) в 2002 році сталося 355 піратських нападів. Тільки поблизу берегів Сомалі за шість місяців 2005 року зареєстровано 23 випадки, у тому числі напад на вантажне судно «Панагія» з українським екіпажем. Більше того, поступово розмивається межа між поняттям тероризму і таким живучим явищем, як піратство, що набуло сьогодні загрозливих розмірів.

З історії відомо, що розбоям на морі займалися не тільки пірати, а й капери. Піратами називали тих, хто нападав на судна виключно у власних інтересах. Капери ж робили це тільки в політичних цілях.

Проте фахівці вважають, що до терористичних дій у Перській затоці під час ірано-іракської так званої «танкерної війни» (1984–1988 рр.) по захопленню терористами в Середземному морі італійського круїзного лайнера «Ахілл Лаура» не можна застосову-

вати такі визначення, як піратство чи каперство. Подібні випадки класифікують як акти міжнародного тероризму, які здійснюються в політичних цілях.

Від таких проявів, на жаль, не застрахована жодна держава, яка має вихід до моря і здійснює морські перевезення. Певною мірою це стосується й України. Адже морський кордон протяжністю понад 1800 кілометрів, важливі морські транспортні коридори Чорного моря, наявність потужних портів, морські нафтопромисли та нафтопроводи, діюча система контрабанди наркотиків, незаконної міграції, географічна близькість до районів зосередження терористичних сил — всі ці фактори спонукають до активних дій в боротьбі з тероризмом.

Незаперечним є той факт, що морський тероризм — це не тільки економічна загроза, а й серйозна небезпека для життя людей — членів екіпажу, пасажирів, людства в цілому. За даними страхової компанії «Ллойда», лише під час «танкерної війни» в Перській затоці воюючими сторонами атаковано і пошкоджено 564 великих торговельних судна. Втрати серед екіпажів склали 420 чоловік. Загальний матеріальний збиток, нанесений економіці обох країн, сягнув 500 млрд доларів.

Тому не випадково, що саме тоді було запропоновано створити військово-морські сили ООН, які б супроводжували торговельні судна в Перській затоці. Стала також очевидною потреба у міжнародній конвенції, яка б регулювала міжнародно-правову відповідальність за державний тероризм. Адже єдиних підходів до визначення цього поняття й досі не існує. Тому збитки несуть іноді й добре розвинуті у військовому відношенні країни.

Так, від актів міжнародного тероризму неодноразово страждали російські кораблі, зокрема теплоходи «Уильям Форстер», «Новогрудок», «Коммунарск», які були закидані вночі пляшками з горючою сумішшю.

А в порту Сан-Хуан на туристський турбоелектрохід «Максим Горький» з американськими пасажирями на борту, який здійснював круїз до островів Карибського моря, кинули гранату. Теракт був спланований саме в той момент, коли у вестибюлі було багато людей.

Як не дивно, але інколи об'єктами терористичного нападу стають сили та засоби ВМС. Одним і найрезонансніших актів тероризму на морі є збройний напад у жовтні 2000 року на есминець ВМС США «Коул» (USS «Cole») поблизу берегів

Ємену. В результаті теракту загинули члени екіпажу, а саме судно зазнало значних пошкоджень. А два роки потому терористи напали на французький танкер «Лімбург».

Слід зазначити, що міжнародний тероризм в сучасних умовах тісно співпрацює з великими корпораціями, що виробляють військову техніку та озброєння. Встановлено, що деякі компанії ладні збувати свою продукцію будь-кому. Не виключено, що це можуть бути й терористичні організації. Так, наприклад, світову громадськість сьогодні хвилює питання, до кого швидше — до замовників чи терористів потрапить новітня система ГАС SM 2000, призначена для виявлення підводних плавців.

Закономірним є факт, що першими на терористичні виклики відреагували країни — члени блоку НАТО. Так, у жовтні 2001 року, в рамках заходів реагування Альянсу на терористичні акти 11 вересня 2001 року, в акваторії Середземного моря проводилася антитерористична операція «Active Endeavour» («Активні зусилля»), завданням якої було своєчасно виявити та недопустити перевезень морем вантажів в інтересах терористичних угруповань. Кораблі НАТО здійснювали патрулювання, проводили моніторинг

пов'язаних з тероризмом, проте на час її проведення загальна безпека та стабільність у Середземному морі значно поліпшилися.

Враховуючи успішність операції в західному Середземномор'ї, у березні 2004 року Альянс поширив антитерористичну місію на всю його акваторію, в тому числі на такі протоки, як Босфор і Дарданелли. Впевнившись у позитивних результатах таких дій, багато країн — не членів НАТО також виявили бажання взяти участь у проведенні подібних операцій. Зокрема, для патрулювання у Середземномор'ї відрядила свої кораблі Болгарія. На той час вона ще не була членом НАТО, але її фрегат «Смелі» та танкер «Атія» виконували завдання у складі антитерористичних сил.

Участь у подібних заходах почала ініціювати й Україна. Так, у червні 2004 року під час Стамбульського самміту лідери країн — членів організації Північноатлантичного договору привітали пропозицію нашої країни надати підтримку в рамках операції «Активні зусилля» з моніторингу морських перевезень. Як варіант участі України у багатонаціональних антитерористичних заходах сьогодні розглядається можливість відрядження в акваторію Середземного моря кораблів ВМС Збройних Сил України. Але Угода між Україною та НАТО «Щодо участі України в операції «Активні зусилля» поки що не ратифікована. Погодження цього питання дозволило б українським морякам в реальній обстановці відпрацьовувати заходи протидії морському тероризму. Адже надзвичайно важливо своєчасно виявити ознаки підготовки до терористичних дій. Проте без відповідних знань та досвіду важко розрізнити на морі серед тисяч мало-розмірних плавзасобів (яхт, катерів, човнів, рибальських та інших суден) ті, на яких знаходяться терористи. Ще складніше виявити ознаки їхніх дій під водою.

Досвід проведення операції «Активні зусилля» засвідчив високу ефективність виконання завдань з відстежування підозрілих суден за допомогою підводних човнів, які залучалися від ВМС Німеччини, Польщі та інших країн. Практика показала, що вони можуть використовуватися і для раптового захвату терористів.

Тероризм і піратство щорічно завдають шкоди світовій системі перевезень на суму близько 30 млрд доларів.

морських перевезень та огляд підозрілих суден з метою недопущення терористичних дій.

Операція «Активні зусилля» стала визначальною віхою в історії Альянсу, першим прикладом задіяння оборонних ресурсів НАТО для забезпечення колективного захисту. У березні 2003 року операція з моніторингу морських перевезень була доповнена заходами супроводження через Гібралтарську протоку цивільних суден країн Альянсу на їхнє замовлення. Як відомо, Гібралтар вважається особливо вразливим регіоном, — щоденно там проходить близько 3 тис. комерційних суден. І хоча мандат операції «Активні зусилля» обмежився виявленням та попередженням дій,

Для виявлення підозрілих суден сьогодні вивчається питання використання системи комерційної автоматичної ідентифікації суден (AIS) з розташуванням її берегових станцій (приймачів) на узбережжі Чорного моря. Згідно з рішенням Міжнародної асоціації мореплавців (ІМА), система AIS має бути встановлена на всіх судах водотоннажністю понад 300 т. Трансмітер системи, під час перебування судна у морі, в реальному вимірі часу передає в автоматичному режимі координати, курс, швидкість, найменування вантажу та порт призначення судна. Ця інформація не є таємною і може прийматися станціями берегового, повітряного та корабельного базування.

Комерційні берегові станції приймання сигналів системи AIS встановлені в таких регіонах: у Північній Європі (40), Середземному (9) та Чорному морях (1). Деякі країни планують прийняти закон, який заборонятиме вхід до портів суднам, які не мають трансмітерів цієї системи. Наприклад, в США він набере чинності з 2007 року.

Така берегова станція вже встановлена та функціонує в Одеському порту. Попередні розрахунки показують, що для моніторингу обстановки у Чорному та Азовському морях необхідно встановити ще дві станції — в місті Керч та на горі Ай-Петрі.

Актуальним залишається питання щодо використання в боротьбі з тероризмом на морі можливостей міжнародного з'єднання Блексіфор, створеного на підставі відповідної угоди Причорноморських країн, у тому числі й України.

Аналіз діяльності з'єднання свідчить про перехід від дипломатичної сфери до більш конкретної, практичної. Так, на зустрічі командувачів ВМС Чорноморських країн, яка відбулася в Грузії у 2004 році, були ухвалені підконцепції: «Проведення гуманітарних операцій», «Захист навколишнього середовища у Чорному морі», «Захисні антитерористичні операції». За згодою сторін у Чорноморському регіоні передбачалося створити постійно діючі оперативні штаби та національні контактні пункти (інформаційні центри). На жаль, постанова Кабінету Міністрів України «Про створення та функ-

РАЙОНИ, ЯКІ НАЙБІЛЬШЕ ПОТЕРПАЮТЬ ВІД МОРСЬКИХ ТЕРОРИСТІВ І ПІРАТІВ

Операція «Активні зусилля» — яскравий приклад задіяння оборонних ресурсів НАТО для забезпечення дієвого захисту суден на морі.

ціонування контактного (інформаційного) пункту України», який би здійснював моніторинг надводної обстановки, отримував інформацію від міністерств та відомств, приватних судновласників та інших силових структур про кораблі, які здійснюють перевезення Чорним морем, так і не була прийнята. Щоправда, для забезпечення функціонування системи морської безпеки на морському і річному транспорті України в квітні 2004 року міністерством транспорту і зв'язку було створене державне підприємство «Агентство морської безпеки». На сьогодні воно здійснює комплекс заходів, спрямованих на боротьбу з проявами морського тероризму. Одним із його пунктів є взаємний обмін інформацією щодо безпеки на Чорному морі з антитерористичним центром СБУ, центрами оперативного

реагування МЗС, МНС, Державної прикордонної служби, Управління безпеки на транспорті Міністерства транспорту і зв'язку України. Через відсутність відповідної правової бази в переліку даних міністерств немає військового відомства. Хоча саме завданням збройних сил є захист інтересів держави та її громадян.

Відтак, вирішення проблемних питань, пов'язаних з повноцінним залученням України до боротьби з тероризмом на морі, сприятиме попередженню проявів міжнародного тероризму в акваторії Чорного моря, зміцненню безпеки нашої держави та підвищенню її авторитету серед світової спільноти і значно прискорить процес практичної інтеграції до європейських структур.

Степан ЯКИМЯК

У монографії йдеться про причини виникнення та осмислення досвіду воєн другої половини ХХ ст. Особливу увагу приділено ставленню релігійної моралі до збройного протистояння при вирішенні певних політичних, соціальних, етнічних та інших конфліктів. Здійснено системний аналіз локальних воєн, наведена їх класифікація. Значне місце відведено основним формам і способам застосування зброї та військової техніки в ході воєнних конфліктів, а також ролі України у світовій миротворчій діяльності.

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВІ ВІДНОСИНИ

ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ СТИХІЙНОГО ЛИХА

Перехід збройних сил Угорської Республіки з листопада 2004 року на комплектування за контрактом, значне зменшення чисельності їх особового складу внесло корективи у порядок застосування військових частин до проведення аварійно-рятувальних робіт.

Юридичною підставою для цього став Закон «Про оборону та Угорську Армію» від 2004 року, який визначає формат участі оборонного відомства в ліквідації наслідків аварій та катастроф техногенного та природного характеру. Система захисту від наслідків катастроф є оперативною складовою Державної системи попередження та ліквідації наслідків катастроф Угорської Республіки.

Повінь у басейні рік Дунай, Раба, Тиса та інших річок внутрішнього басейну Угорщини наприкінці березня — на початку квітня 2006 року стала серйозним випробуванням як для загальнодержавної системи реагування на надзвичайні ситуації, так і її складової — угорської армії.

На рівні оборонного відомства розробляється галузевий план захисту від катастроф. На його підставі командувач об'єднаного командування логістики та підтрим-

ки розробляє Розпорядження щодо логістичного забезпечення угорської армії під час виконання аварійно-рятувальних робіт. У ньому визначаються: порядок використання матеріально-технічних засобів та матеріалів, що належать міністерству оборони; порядок здійснення продовольчого, речового забезпечення, забезпечення паливно-мастильними матеріалами; створення умов для розташування військової компоненти аварійно-рятувального ешелону, відпочинку під час проведення рятувальної операції, порядок прально-лазневих та технічних забезпечення.

Усі види логістичного забезпечення здійснюються, як правило, за рахунок військових і передбачають повну автономність армійських підрозділів. Так, харчування особового складу відбувається за спеціально встановленою нормою продовольчого пайка під час про-

ведення аварійно-рятувальної операції для всіх категорій військовослужбовців незалежно від посади. Також передбачаються відповідні надбавки за особливі умови. Крім продовольчого пайка, війська повинні мати з собою сухий пайок на три доби.

В організації речового забезпечення заслуговує на увагу те, що відповідно до цього розпорядження 100 відсотків військовослужбовців мають бути забезпечені гумовим взуттям, дощовими плащами, спальними мішками. Оперативна група, незалежно від її чисельності, повинна мати речовий резерв з розрахунку: нижня білизна — 50 відсотків, обмундирування — 20 відсотків, взуття — 10 відсотків та 10 відсотків решта предметів від встановлених норм речового забезпечення.

Відповідно до основного призначення бюджетної установи (військової частини, навчального закладу, відомства тощо), визначених у вищезгаданому нормативно-правовому документі, вона отримує перелік загальних та спеціальних завдань щодо її участі в проведенні аварійно-рятувальних робіт на різних етапах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Слід відзначити, що у програмі підготовки видів та родів

військ збройних сил Угорщини передбачена тематика підготовки щодо порядку дій при проведенні аварійно-рятувальних робіт.

Військовому ешелону рятування визначалися наступні завдання: посилення капітальних інженерних споруд; будівництво тимчасових захисних інженерних споруд уздовж берегів річок; проведення повітряного та наземного інженерного моніторингу і спостереження за станом капітальних та тимчасових захисних інженерних споруд; заповнення мішків піском; участь у проведенні евакуаційних заходів населення та майна із небезпечних ділянок; участь у проведенні рятувальних робіт, логістичному та медичному забезпеченні; патрулювання.

30 березня 2006 року рішенням начальника Генерального штабу армії Угорщини в режимі цілодобового чергування у зв'язку із загрозою підтоплення територій створена оперативна комісія з питань захисту від катастроф МО Угорської Республіки.

31 березня 2006 року на ділянках річок внутрішнього басейну країни, загальною довжиною 3000 км, склалася надзвичайно складна ситуація — рівень води піднявся на 7,5 м. Мер міста Сентендре звернувся по допомогу щодо інженерного захисту та посиленню дамб. За розпорядженням голови оперативної комісії з питань захисту від катастроф міноборони генерал-майора Яноша Ішасеги Спеціальна військова школа та Центр підготовки міністерства оборони у гарнізоні Сентендре у стислі строки були приведені до вищих ступенів готовності й приступили до виконання завдань з інженерного захисту берега Дунаю на траверсі міста.

1 квітня відбулося позачергове засідання уряду, на якому був створений штаб по ліквідації наслідків повені та прийнято рішення щодо виділення 1 млрд форинтів на проведення першочергових робіт. Оперативна комісія з питань захисту від катастроф віддала розпорядження щодо приведення у готовність до виконання завдань двох оперативних груп 25-ї легкої піхотної бригади, розташованої у гарнізоні міста Тата. Рішенням голови цієї комісії для створення повітряного ешелону до пункту постійної дислокації бригади був передисло-

кований гелікоптер Mi-17 з екіпажем, який має сертифікацію на проведення аварійно-рятувальних робіт. В якості резерву до постійної готовності був призначений особовий склад, а також підготовлений запас мішків з піском для негайного транспортування повітряним шляхом на небезпечні ділянки русла Дунаю.

2 квітня оперативна група від Головного оперативного управління міноборони та Національного університету оборони розпочали роботи по інженерному захисту острова Маргіт, розташованого в центрі столиці.

3 квітня продовжував зростати рівень води в Дунаї, який в районі Будапешта досяг позначки 848 см.

О 15-й годині був оголошений надзвичайний стан у зв'язку із загрозою підтоплення в басейні Дунаю від міста Комаром і вниз по течії до Будапешта, а також у гирлі річки Іпойо.

Усі види логістичного забезпечення здійснюються, як правило, за рахунок військових і передбачають повну автономність армійських підрозділів.

4 квітня рівень води підвищився до рекордної позначки — 861 см в районі столиці.

На засіданні Уряду була прийнята програма дій на час повені. Вона передбачала фінансові умови забезпечення аварійно-рятувальних робіт і першочергових заходів щодо ліквідації наслідків повені, а також виділення особового складу з розрахунку: 6000 військовослужбовців, 1000 пожежників, 815 прикордонників та 5000 поліцейських.

Генеральний директор Центрального фінансового розрахункового управління міноборони бригадний генерал Іштван Алкері віддав наказ щодо порядку оплати участі в рятувальних роботах кадрових військовослужбовців, військовослужбовців служби за контрактом, робітників та службовців, відповідно до якого весь робочий час, який перевищував 8 годин, підлягав оплаті за встановленими тарифами залежно від формату участі (безпосередньо в ешелоні

До рятувальних робіт було залучено понад 10 тисяч військовослужбовців угорської армії та близько 50 одиниць бойової техніки.

рятування, забезпечення чи обслуговування тощо).

5 квітня рівень води почав повільно спадати, але обстановка залишалася напруженою. Особовий склад працював самовіддано, але відчувалася втомленість. Оперативні комісії з питань захисту від катастроф МО Угорщини, командувань видів збройних сил та частин працювали відповідно до розпоряджень Урядової координаційної комісії. Для заміни частини особового складу першої черги рятувального ешелону була підготовлена оперативна група від Будапештського гарнізону.

6 квітня рівень води поступово спав. Оперативна група захисту від катастроф Будапештського гарнізону організувала роботу в районі Сентендре методом цілодобового спостереження за станом захисних споруд з метою запобігання їх можливого прориву. Частина військ була поступово відведена до місць постійної дислокації.

В ніч з 7 на 8 квітня ускладнилася ситуація у басейнах рік Тиса та Бодраг. На звернення по допо-

могу місцевих комісій з питань захисту Оперативна комісія з питань захисту від катастроф міноборони залучила на ці ділянки 230 військовослужбовців 5-ї легкої піхотної бригади.

16 квітня під час Пасхальних свят найбільш небезпечні ділянки басейну ріки Тиса відвідав прем'єр-міністр Угорської Республіки Ференц Дюрчань. В районі міст Сольнок і Селевейн він заслухав доповіді командирів оперативних груп. На цій ділянці працювали дві оперативні групи, що склалися із військовослужбовців 37-ї інженерної бригади, 25-ї легкої піхотної бригади, 5/62-го легкого піхотного батальйону під керівництвом генерала Іштвана Ковача.

На 18 квітня, коли підйом води в районі міст Сольнок та Сегед став наближатися до позначки 980 см, загальна чисельність рятувального ешелону, який працював на восьми ділянках по інженерному захисту річок Тиса та Кьорьош, досяг 2300 чоловік. П'ять вертольотів Мі-8 86-го вертолітного полку, а також десантно-переправні засоби 37-ї інженерної бригади забезпечували транспортування мішків із землею на важкодоступні для колісного транспорту ділянки інженерного захисту.

У період з **14 по 19 квітня** було виконано 212 вертолітних вильотів загальним нальотом 112 годин, використано 84 т гасу. Рятувальну операцію забезпечували 230 одиниць техніки.

20 квітня рівень води в басейні ріки Тиса коливався на рекордних позначках.

21 квітня вода на деяких ділянках Тиси стала переливатися через захисні дамби, а на одній з них виникла загроза прориву. Не більше двох годин знадобилося на перетранспортування 350 військовослужбовців, 9 вертольотів, 4 транспортерів та 5 понтонів на небезпечну ділянку в районі Чонграда.

В ніч з 21 на 22 квітня інженерні роботи проводилися в повному форматі участі рятувально-

го ешелону під безпосереднім керівництвом голови Оперативної комісії з питань захисту від катастроф генерал-майора Яноша Ішасегі. Одночасно проводилося відселення мешканців з територій, на яких виникла загроза затоплення. Нічні роботи забезпечувалися підсвіченням.

22 квітня, в пік підйому води (на 1033 см) інженерний захист територій у басейні Тиси забезпечували 2544 військовослужбовці, 358 одиниць техніки, з них 9 вертольотів; 23–24 квітня 2804 військовослужбовці 5-ї легкої піхотної та 37-ї інженерної бригад, 59-ї авіаційної бази, 86-го вертолітного полку, 64-го полку логістичного забезпечення, 496 одиниць техніки, у тому числі 7 вертольотів, 20 понтонів, 16 плаваючих транспортерів. Роботи продовжувалися цілодобово. За ніч викладалося на дамби до 10 000 мішків з піском. У зв'язку з тим, що автомобільним транспортом підвезти його стало неможливим, на кінцевій стадії були задіяні вертольоти та водні засоби.

Всього за період з 31 березня по 7 травня в аварійно-рятувальних роботах взяли участь: 10 118 чоловік фактично від усіх органів управління та військових частин.

Кількість техніки, що застосовувалася під час повені 2006 року:

- 20-тонні понтони з комплекту ПМП — 20 одиниць;
- вертольоти Мі-8/Мі-17 — 9 одиниць;
- плаваючі транспортери ПТС-М — 22 одиниці.

Повінь 2006 року показала, що, незважаючи на значне скорочення чисельності особового складу угорської армії, вона з успіхом виконала завдання щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації державного рівня. Перехід на контрактну професійну армію, грамотна організація та планування застосування військової компоненти аварійно-рятувального ешелону, своєчасне, у стислі терміни доведення розпоряджень та наказів, продумане фінансове та логістичне забезпечення сприяли виконанню завдань щодо захисту населення від повені 2006 року.

Олександр АЛЕКСАНДРОВ,
аташе з питань оборони при посольстві
України в Угорській Республіці,
спеціально для «Війська України»

ОРЛИНОМУ ПОЛЬОТУ

МОЖУТЬ НАВЧИТИ ТІЛЬКИ ОРЛИ

• Признач офіцера штабу, який вести облік усіх планових (непланових) занять, що здійснюються особисто командиром у підрозділах бригади, та підшиватиме конспекти. Для цього він щовечора уточнюватиме: з ким, де і на яку тему або з якого питання працював командир.

• Приділяй постійну увагу фізичній та вогневій підготовкам офіцерів — це запорука успіху на випадок перевірки і гарантія відсутності гнилизни в офіцерських колективах. Пам'ятай, ніщо так не зміцнює військову дисципліну в підрозділах, як фізична підготовка (особливо силова) і заохочення за досягнуті в ній успіхи. Куточки для занять спортом мають бути обладнані в кожному спальному приміщенні. Спортивні містечка зазвичай існують для показухи та начальників. Рішуче наближай цю базу для занять до людей і вони, за рахунок свого вільного часу, зроблять те, чого ніколи не досягти на штатних заняттях. Рукопашний бій — у

кожну роту, а в розвідку бери найкращих. Виховуй культ сили та витривалості — кредо Десантника. Не прислухайся до «піхоти» — причина виникнення нестатутних відносин не в цьому.

• Своїм рішенням виконуй вимоги Конституції — запровадь у бригаді п'ятиденку. Швидко переконаєшся — субота проходить без змін, зате в офіцерських родинах настане спокій. Намагайся нікого не викликати на службу після 18.30 і не давай завдань на ніч, хіба що за винятком підготовок до важливих перевірок. Пам'ятай: коли сонце сідає за горизонт, у країні дурнів починається робота.

• Бурхливий потік інформації, що надходить в бригаду зі старших штабів, вивчай сам та давай завдання виконавцям за напрямками. Рішуче «фільтруй» повідомлення, які доводиш офіцерам, і особливо — солдатам. Пряма інформація про те, що сталося, по-різному впливає на розум і психологію поведінки людей: те, що хтось вважає ганьбою, для іншого — героїство. Якщо трапилася подія загальнонаці-

онального масштабу, — твоя виважена громадянська позиція має бути попереду засобів масової інформації. Будь непохитним у тому, що бригада є гарантом державності, до решти питань треба ставитися демократично (контрольовано).

• Проводь свої щоденні наради тільки в першій половині дня або після загальної обідньої перерви. До них начальники повинні готуватися, якщо хтось бажає щось повідомити — нехай заздалегідь обміркує. Виступ має тривати не довше 5 хвилин. Не соромся зупиняти своїх заступників, якщо вони в твоїй присутності вдаються до розігрування спектаклю під назвою «як вони працювали». Якщо треба з'ясувати щось докладно, затримай виконавця, решти присутніх це не стосується.

• Загальні наради проводь регулярно — вони мають виховне й консолідуюче значення. Такі заходи краще призначати на понеділок на 16-ту годину, бо попереду робочий тиждень. Крім того, так легше для штабу. Начальник штабу, який доводить до підлеглих накази і документи старших штабів, повинен їх «готувати», а не влаштовувати виснажливе читання «від А до Я». Вимоги до виступів стандартні, однак нові «думки та ідеї» треба попередньо погоджувати з командиром. Закінчуй наради за

(Закінчення. Початок у №№ 5, 6)

Пам'ятай: ніщо так не зміцнює військову дисципліну в підрозділах, як фізична підготовка і заохочення за досягнуті в ній успіхи.

категоріями з роздачею подарунків, керуючись принципом: менше — краще, ніж більше. Тривалість зібрання — показник керівних здібностей командира. Оптимальний час для робочої наради — до 30 хв., а для загальної — не більше 1 год. 30 хв. Ділове життя в бригаді має бути динамічним, а не вальяжно-театральним.

- Офіцер повинен уміти висловлювати свої думки коротко й зрозуміло. Іноді командирі треба продемонструвати рівень свого інтелекту, але не більше одного разу впродовж наради, інакше вона перетвориться на театр одного актора, а це зведе нанівець усі її результати. На подібне більше ніхто не має права.

- Військовослужбовці-жінки — особливий контингент бригади. Коли їх обмаль — вони корисні, коли забагато — знижується дисципліна. Ними по-військовому ніхто не займається, зазвичай — сором'язливо відводять очі або «не помічають». Признач офіцера штабу, який не є женолюбом, один день на тиждень керувати їхньою підготовкою. Через нього й став жінок «на місце». Треба — вижени одну за плітки, іншу комісуй за зайвагу чи небажання займатися

бойовою підготовкою, третю — за зловживання службовим становищем чоловіка. Тоді вони стануть окрасою бригади. Жалій одиноких і багатодітних матерів, якщо вже яка «стала кісткою в горлі» — домовся про переведення. До стрибків з парашутом жінок слід залучати обережно, адже їм треба народжувати та виховувати дітей.

- Важливо вміти працювати із заступниками. Вони, як правило, тягнуться не до тебе, а до посади. Використовуй це для створення дружного колективу, але спочатку чітко розподіли між ними владні повноваження, інакше успіху не досягнати. Не наближай до себе їх усіх одразу, а враховуючи успішність виконання роботи, та віддаляй на випадок неполадок.

- Ніколи й нікому не пиши записок, — досить того, що ти сказав. Трапляються пильні розумники: нехай, мовляв, командир зателефонує чи напише — це перша ознака неполадності. Знімай таких з посад, незважаючи на заслуги, — вони повинні тільки доповідати й виконувати. А той, хто насмілювався діяти від імені командира без його дозволу, підлягає жорсткому прилюдному покаранню і надовго стає «крайнім».

- Твоє слово — це ти. Офіцер повинен бути вірним і правдивим. Вірний той, хто виконує свій обов'язок, правдивий — якщо дотримується свого слова. Отже, не обіцяй, якщо ти не впевнений, що виконаєш.

- Запам'ятай: начальники речової служби і складу — не власники матеріальних засобів і цінностей. Вони лише відповідають за їхнє своєчасне накопичення і збереження, а як і кому що розподілити — вирішує командир. Якщо помітиш, що це відбувається не так, — заміни негайно таких посадовців. «Беззубість» у цьому питанні — благо для них і неприємності для тебе.

- Нетерпимо стався до начальників служб, які використовують матеріальні цінності бригади для підкупу своїх начальників. Запам'ятай: такий підлеглий, набравши сили, може стати некерованим. Заведи «залізне» правило: без твого відання — нікому ні грама. На випадок непокорі «души» такого внутрішніми ревізіями, — і вони самі його «приберуть». Якщо прагнеш порядку в забезпеченні, то дотримуйся принципу: «Її величність Служба йде до підрозділу, а не командир роти бігає за нею». Начальник служби має тремтіти, довідавшись, що командир доповіли, а не ходити «гоголем» і, разом із начальником тилу, доводити тобі, які всі навколо ледарі. Вони зазвичай намагаються «купити» командира дрібними послугами. Не піддавайся — то їхній обов'язок. Тільки дурнів купують за їхню ж банку «тушонки». Однак здібний начальник служби має відчувати повагу та підтримку в усьому. Адже від його спритності значною мірою залежить настрій у бригаді.

- Поведінка в екстремальній обстановці — екзамен на зрілість командира. Що б там не трапилося, спокійно вислухай, уточни, чи немає помилок і передусім перекрий усі канали витікання інформації. Особисто розберися і продумай повідомлення. Запам'ятай — перша версія про те, що трапилося, найважливіша, а реакція на неї — найнебезпечніша для тебе. Наступні уточнення на суворість покарання істотно не впливають. У повідомленні має бути тільки правда, однак не оголена до зухвалого неподобства, — таке самобичування

Намагайся нікого не викликати на службу після 18,30 і не давай завдань на ніч. Пам'ятай: коли сонце сідає за горизонт, у країні дурнів починається робота.

є нерозумним. Основна вимога в подібних ситуаціях — достовірність і об'єктивність.

Щорічно (краще в травні) швидко впорядкувай зовнішній вигляд будинків та інших споруд, а на початку кожного сезону — територію. Це справляє позитивне враження про командира і бригаду.

- Часті перевірки складів РАО користі не дають, тоді як контролювання складів ГСМ, ПС та солдатської їдальні — дисциплінують. В умовах ліміту розподіляй паливо особисто — за кілометражем на кожне завдання.

Командир повинен мати все краще: кабінет, службовий автомобіль і обов'язково — однострій. Це не панство, а атрибути влади командира і первинні ознаки порядку. У бригаді бажано мати пристойну «грецьку» залу і лазню для офіцерів. Крім того, у тебе мають бути свої затишні й красиві місця для відпочинку в кав'ярні, на рибальстві та полюванні. Для цього підтримуй дружні й ділові зв'язки з потрібними людьми, проводь зустрічі з представниками місцевої влади. Для них це приємні спогади про службу, а для тебе — авторитет керівника і зручне місце для вирішення життєво важливих проблем частини.

- Визначися у своєму ставленні до спиртних напоїв. Ніколи не з'являйся в нетверезому стані перед особовим складом — спершу це викличе насмішкувате співчуття, а згодом — зловтіху, яка зведе нанівець будь-який авторитет. Для підтримання потрібних зв'язків треба «працювати печінкою», але запам'ятай — якість зв'язків не завжди прямо пропорційна кількості випитого. Здатність тримати себе у стані незначного сп'яніння цінується вище і додає авторитету. Візьми за правило — до обіду не вживати ні краплі, що стосується важливих випадків — до третього тосту, а потім, пригублюючи, підтримуй компанію. Вчасно піти — наука!

- Пам'ятай: язик — мій ворог. Не говори надто відверто, бо пошкодуєш. Про начальників — нічого або тільки добре. З п'яним і напідпитку ніколи нічого не вирішуй.

- З начальством тримайся офіційно. Пам'ятай: начальник завжди і скрізь — начальник. Його розпорядження по службі (пропозиція, прохання, порада) — наказ. Іноді вони перешкоджають справі — тоді сміливо наполягай на своєму. Будь ввічливим і толерантним, але не покірливим лизунчиком. Необхідно відчувати ту межу, де закінчується повна гідності чемність і починається підлабузництво. Часто старший, будучи напідпитку, пропонує перейти на «ти», але будь дипломатичним і наступного дня звертайся до нього тільки на «ви».

- Бригада — це військова машина, яка є досить простою у своїй основі, а тому здається, що керувати нею легко. Але в кожній машині діє сила тертя, яка перетворює ніби легке на вигляд на складне насправді. Тертя виникає між начальниками і підлеглими, підрозділами й службами; між ідеалізованими вимогами Статуту чи наказів і практикою життя, а найчастіше — між необхідністю виконати завдання і відсутністю його матеріального забезпечення. Все це вимагає надмірних фізичних зусиль. Тому фізична напруга — одна з основних причин тертя. Знання його специфіки для командира необхідне: щоб розумів, де можна його перебороти, та не сподівався на точність там, де через тертя її не може бути. Зазвичай особовий склад схильний вважати фізичне напруження, що від нього вимагається, результатом поганого керівництва, а ще гірше — знущанням. Але це не трапляється, якщо військовики будуть підготовлені до фізичних навантажень регулярними польовими заняттями та повноцінними навчаннями.

- Воля командира — це те, що надає рушійної сили і керує всіма ма-

теріальними і духовними силами бригади. Запам'ятай: велика мета підвищує прагнення до перемоги, а остання є значним фактором, який викликає творчу силу. Однак творча сила — це енергія людей, а вона не безмежна. І тому для досягнення успіху її слід витратити саме стільки, скільки цього вимагає ситуація, а не амбіції будь-яких начальників.

- На всі випадки діяльності командира, військового керівника порад немає, але на своїх помилках вчаться тільки дурні. Будь уважним та обачним і пам'ятай, що ти керуєш військовою організацією і працюєш із живими людьми. Тому в цій справі немає нічого абсолютного та беззаперечного.

Іван ЯКУБЕЦЬ

ВИШЕГРАДСЬКА ГРУПА:

Альянс, який не приховує симпатії до України

Після останньої хвилі розширення Європейського Союзу кількість його членів збільшилася до 25. За таких умов існування Вишеградської групи спрощується ухвалення рішень з будь-яких питань. Це є запорукою того, що діяльність V4 бажана для ЄС і має право на майбутнє.

Європу населяють в основному три групи народів: слов'янська, романська та німецька. Слов'яни завжди мали проблемні стосунки з німецькою групою європейських народів. Тому цілком закономірно, що частина слов'ян створила Вишеградську групу для ефективнішого захисту своїх інтересів у ЄС. Угорщина у складі цієї групи виявилася не випадково, адже вона «не вписується» в жодну європейську групу народів, маючи давні «корені» в давньослов'янському регіоні.

Вишеградська група, до якої увійшли Польща, Чехословаччина й Угорщина, була створена у 1991 році для координації зусиль на шляху вступу до НАТО і ЄС. Після розколу Чехословаччини в 1993 році група складається з чотирьох членів (V4).

До особливостей країн групи V4 можна віднести також їх приналежність до західних слов'ян. Угорщина є винятком, однак із застереженням, оскільки історично вона «прийшла» до Європи з Уралу.

Західні країни зацікавлені в існуванні Вишеградської групи, розглядаючи її як важливий елемент стабілізації цієї частини Європи. Вона об'єднує 65 млн мешканців, маючи важливе геостратегічне розташування, у тому числі з огляду на перспективу розвитку торгівлі між Сходом та Заходом.

Діяльність V4 охоплює всі сфери співпраці: політику, оборонну політику, економіку, культуру тощо. Відповідно до декларації, прийнятої 12 травня 2004 року, співробітництво в рамках V4 передбачено з 41 напрямку.

Вишеградська група передбачає регулярні зустрічі на всіх рівнях, починаючи від президентів. Пла-

нуються також консультації і співробітництво постійних представників V4 при ЄС, НАТО і на усіх форумах ОБСЄ, ООН, Ради Європи, Організації економічного співробітництва й розвитку, СОТ тощо.

У Вишеградській групі, як у будь-якій організації, є свої проблеми стосовно лідерства. За чисельністю населення і територією на роль лідера, може претендувати Польща але такий варіант влаштовує не всіх членів «четвірки». В перспективі Україна, як повноправний член V4, може також претендувати на цю роль.

Від дня вступу V4 до ЄС дуже рідко відбуваються дебати щодо загальноєвропейських справ без участі представників даної групи. Члени V4 вважають, що з деяких питань (наприклад, східні сусіди, енергетична політика), їй бажано посилити свій вплив на ЄС. У Вишеградській групі великі амбіції, а зокрема — стати другим Бенілюксом. Чехія, Словаччина, Польща й Угорщина прагнуть створити в рамках ЄС блок, який захищатиме інтереси цих країн, як це роблять Бельгія, Нідерланди та Люксембург. Чеський прем'єр-міністр Шпідла вважає, що згодом поняття «Вишеградська група» ввійде до Конституції ЄС так само, як Бенілюкс.

Як показали результати дослідження, проведеного в країнах V4, її діяльність підтримує більшість громадян. Інтерес громадськості до регіонального співробітництва в Центральній Європі досить високий.

Члени V4 вважають, що Вишеградська група — це, насамперед, механізм політичних консультацій, а відтак саме ця діяльність має стати її головним завданням.

«Четвірка» має можливість виступати зі своїми власними ініціативами. Східний вектор політики ЄС, особливо стосовно України, міг би стати однією з ініціатив. Щодо України інтереси країн V4 збігаються, а підтримка громадськості й експертного співтовариства — висока. Це питання досить значиме і, крім того, воно вже обговорювалося в ЄС.

10 червня 2005 року в Польщі прем'єр-міністрами V4 була підписана Декларація, в якій викладалися основні напрями співпраці, пропонувані Україні з метою приєднання її вступу до Європейсь-

кого Союзу. V4 запропонувала посередництво між ЄС і Україною у сфері зовнішньої політики й політики безпеки, а також економічного співробітництва.

Міністр закордонних справ Словаччини Едуард Кукан у квітні 2005 року заявив, що V4 готова якнайтісніше співпрацювати із зацікавленими країнами — Україною, Словенією, Австрією, але поки що як «V4 плюс». Можливо, через два-три роки V4 змінить формат організації, оскільки Словенія й Україна хочуть підключитися до співробітництва з цією групою. У березні 2006 року міністри закордонних справ V4 закликали ЄС сформулювати «чітку перспективу для України».

Словаччина, Чехія, Польща й Угорщина разом з Україною є важливими партнерами транзиту російського газу, а також його споживачами. Через їхню територію здійснюються практично всі поставання газу з Росії до Європи. Збереглася і залежність економіки регіону від російських енергоносіїв. Ці фактори є надзвичайно важливими для організації спільної протидії диктату Росії.

Україна має зосередити свої зусилля на серйозному поглибленні співробітництва з усіма державами Вишеградської групи, закладаючи фундамент свого членства в ЄС. Вона може розраховувати на реальну допомогу з боку V4 в прискоренні вступу до ЄС. І ця поміч буде дієвішою, ніж та, що була задекларована Польщею. Перспективу вступу України до V4 можна розглядати як перший серйозний крок з її боку в реалізації стратегічного плану вступу до ЄС. Ставши членом цієї організації, Україна, як член Вишеградської групи, не залишиться на самоті зі своїми проблемами, як «новачок» Європейського Союзу.

Прийняття до ЄС України і Словенії створить у ньому баланс німецької, романської і слов'янської груп народів. Кожна з них за чисельністю складатиме приблизно третину. А спільні економічні інтереси та кордони, співпраця слов'ян у регіональному об'єднанні під прапором ЄС повністю відповідають національним інтересам України.

Анатолій ПАВЛЕНКО

Йозеф ЗІЯК: «Військо України» — часопис європейського ґатунку, і я сподіваюся на плідну співпрацю з ним»

Після роз'єднання Чехословаччини військовим довелося створювати національні армії. Торкнувся цей процес і військової преси. Але якщо у Празі продовжували випускати журнал «А-report», то Братиславі довелося розробляти концепцію видання практично з «нуля».

Перед полковником Йозефом Зіяком, якому тоді запропонували очолити редакцію, поставили завдання: за три місяці перший наклад журналу має бути у війську! Щодо назви часопису, то її підказав один знайомий співвітчизник, який щойно повернувся до Словаччини із еміграції: виявляється, ще на початку минулого століття емігранти зі Словаччини видавали в Америці журнал «Обрана».

— Колектив окреслив перед собою досить амбіційні завдання, — говорить Йозеф, — видавати журнал, який був би цікавим для широкого загалу. Ми планували розповсюджувати його у школах, на підприємствах, у дипломатичних представництвах тощо.

Так от, коли пан Зіяк вже у лютому 1993 року показав своїм чеським колегам перший номер «Обрани», ті йому... не повірили. Мовляв, це розіграш — ви зробили лише кілька примірників для презентацій.

З часом у міністерстві оборони Словаччини була проведена реформа військової преси. Зокрема, було прийнято рішення відмовитися від випуску щоденної газети і двох спеціалізованих часописів на військово-технічну та історичну тематику. Отже, сьогодні в Словаччині видають часопис «Обрана» і ще (двічі на рік англійською) альманах накладом 2 тис. екземплярів.

За словами пана Йозефа, всі питання, пов'язані з фінансуванням та розповсюдженням друкованого видання, вирішує міністерство оборо-

Йозеф ЗІЯК, полковник у запасі. Випускник кафедри журналістики Львівського вищого військово-політичного училища. З лютого 1993 року — редактор центрального друкованого органу міністерства оборони Словаччини часопису «Обрана».

ни. «Обрана» друкується накладом 10 тис. примірників (до речі, словацьке військо нараховує 21 тис. чоловік. — Прим. ред.). Весь наклад часопису передплачує військове відомство для його подальшого розповсюдження у військових частинах, а також у цивільних установах та дипломатичних представництвах.

— Я радий можливості на власні очі побачити ті зміни, які відбуваються в українському війську, — говорить Йозеф Зіяк. — Тому під час перебування в Україні планую відвідати низку військових частин у Київському та Львівському гарнізонах, а також Яворівський навчальний полігон. Для мене також є дуже важливим досвід моїх колег з військового часопису. «Військо України» є справді цікавим виданням європейського ґатунку, і я сподіваюся на плідну співпрацю з ним.

P.S. Матеріал Йозефа Зіяка про його відвідини українського війська читайте в одному із найближчих номерів нашого часопису.

ЯК «ЗАКОСИТИ» ~~GO~~ ВІД ВІЙСЬКА?

Нотатки тінейджера

Ще років п'ять назад призовники за будь-яку ціну намагалися «відкосити» від армії, ще з дитинства наживаючи собі психічні розлади та різні хвороби. А нині молодь по-іншому ставиться до військової служби. Хоча я й не дуже розуміюся на психології чоловіків, але спробую проаналізувати ситуацію.

НАВІЩО В АРМІЮ?

Як «закосити» до армії?.. Дивне запитання, чи не так? Зазвичай люди намагаються «відкосити» від армії. Після соціологічного опитування людей різного віку й статі, проведеного мною особисто, я з'ясувала, що існує багато позитивних моментів у тому, щоб потрапити до армії, а не відлинювати від служби в ній. Отже, з'ясувавши, що спонукає молодих людей до того, щоб провести рік у кирзових чоботях, я виявила, що це: особисті моральні переконання; традиції; кар'єра; безвихідна ситуація.

Отож давайте з'ясуємо, що мають на увазі юнаки, говорячи про особисті моральні переконання, а саме більшість з них наголошували на цьому. Виявилось, що молоді люди прагнуть розвивати свої фізичні й моральні якості, які зміцнюють людину як особистість. Інші ж вважають, що служба в армії — це священний обов'язок перед Батьківщиною. Дехто вважає, що рік солдатської муштри — це обов'язок перед предками. Це вже сімейні традиції: мій прадід служив, мій дід та батько служили, я служитиму і мій син також.

Кар'єра... А ось тут вже не до жартів. Хлопці точно знають, що від служби в армії залежить їхня майбутня професія. Тому з дитинства мріючи захищати Батьківщину, бути доблесними стражками закону, вони йдуть до війська.

Нарешті, останню групу складають молоді люди, які не вступили до вищого навчального закладу, або ті, що мають погані стосунки з батьками. А ще «мажори» — синки багатих батьків, які ховаються від правосуддя за скоєні правопорушення. Вони, певно, знають кому дати гроші, щоб потрапити до армії. Їм так чи інакше доводиться виконувати обов'язок перед Батьківщиною.

НЕ ХОЧУ В АРМІЮ...

Але не слід забувати й про зворотний бік медалі — небажання йти до армії. Але чому? Відповідь на це за-

питання має чотири варіанти. І якщо зважити — всі абсолютно безглузді! По-перше, переважна більшість призовників не бажають служити через злих старослужак, яких в армії називають «дідами». Ви, напевне, здогадалися, що я маю на увазі. По суті, «дідівщина» є скрізь — у родині, дитячому садку, школі, згодом в інституті чи на роботі. А в армії — це явище, яке спонукає законослухняних громадян шукати «ходи», давати хабарі — аби тільки їхній син не потрапив до війська.

А ще є така категорія молодих людей, яким, здавалося б, і корисно скуштувати солдатської каші, аби набути спортивної форми, змужніти. Але їх лякають фізичні навантаження, які, на їхню думку, вони не здатні витримати.

Дехто з призовників, не бажає служити в армії, вважаючи це пустою тратою часу, через яку вони змарнують дорогоцінний рік свого життя: все одно, армія їх нічому не навчить.

Існує така категорія хлопців, які вважають, що армія змінює внутрішній світ людини. Наприклад, симпатичний хлопчина, якого дуже люблять дівчата... Він має свою «свиту», яка обожнює його, а тому зник до покоління. Ви гадаєте, він не боїться армії? Боїться, ще й як! Але лякає його не так армія, як те, що вона змінить його життя.

ВСЕ, ЩО ВАМ ПОТРІБНО...

Та годі вже ламати голову над тим, чому і хто не хоче служити в армії. Краще повернемося до основної теми. Отже, як «закосити» до армії? Передусім треба досягнути вісімнадцятирічного віку, бути фізично здоровим і мати бажання служити.

Взагалі, якщо добре подумати, то в питанні, як «закосити» до армії — молодці американці: зробили собі одну з найкращих контрактних армій у світі — і все у них гаразд. І «косять» у них до армії всі, хто має бажання. А бажаючих не так вже й мало. Тому що і зарплата непогана, та й різноманітних пільг — сила-силенна... От би й нам так, тоді і в нас було б більше бажаючих крокувати шеренгою. Хоча, кажуть, скоро так і буде: набиратимуть до війська здоровезних мужиків та тьоток, які реально хочуть служити в армії.

А от у царській Росії деякі батьки записували своїх дітей на службу до війська ще до їхнього народження. Ось вам ще один спосіб «закосити» до армії: треба просто народитися у часи Романових, або винайти машину часу і повернутися на декілька століть у минуле і відслужити сповна — 25 років! Добре, що нас служити треба в 25 разів менше, а то чекали б ми на своїх коханих дуже довго. А коли дітей робити? Ото ж бо й воно!

НА ЧИЄМУ БОЦІ ВІЙСЬКОМАТ?

А чи знаєте ви, що нині не так і легко «закосити» до армії? Чому? А тому що працюють наші військкомати на «найвищому» рівні. Справа в тому, що через об'єднання районів сталося скорочення військкоматів. Наприклад, нині Солом'янський район складається з трьох колишніх маленьких райончиків — Солом'янського, Чокотовського та Відрадного, кожний з яких мав свій військкомат. А після об'єднання новий район має лише один військкомат, який веде прийом тільки два дні на тиждень — вівто-

Серед американців бажаючих «закосити» до війська чимало. Адже і зарплата непогана і різноманітних пільг — сила-силенна...

рок та четвер, і приймальні години можна перерахувати на одній руці і додати великий палець другої: у вівторок з 10-ї до 13-ї години, а в четвер — з 15-ї до 18-ї. А тепер уявіть собі, скільки люду напхається за ці декілька годин до приймальні! І всім їм щось треба від працівників військомата, які, в свою чергу, не встигають нічого зробити, гублять важливі матеріали, а потім звинувачують в неувважності майбутніх захисників Вітчизни. Мій знайомий, наприклад, отримував приписне посвідчення майже

три роки, тому що у нього не вистачало часу, щоб ходити туди кожного тижня. А коли він все-таки навідувався то виходив з діркою від бублика у кишені. І гадай після цього, що краще: провести 25 років в армії чи у черзі до неї?

Ну ось. І на армію поскаржилися, і на військкомат, і минуле згадали. Але тепер ви всі знаєте, що до армії потрапити реально, було б тільки бажання. Отже, — гайда захищати Батьківщину!

Зінаїда ОСІПОВА

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СП»КОЛУМБ»

КОЛУМБ

РОЗРОБКА ТА ВИГОТОВЛЕННЯ
МВС УКРАЇНИ

ПРАПОРИ
ТА АКСЕСУАРИ ДЛЯ ПРАПОРІВ,
ФЛАГШТОКИ,
ПРЕДСТАВНИЦЬКІ
СУВЕНІРИ, НАГОРОДИ,
ЗНАЧКИ, ЗНАКИ,
МЕДАЛІ, ЕТИКЕТКИ

Україна, 91011, м. Луганськ, вул. Челюскінців, 14 тел. (0642) 34-32-22, 54-47-67, 42-01-50, факс (0642) 34-32-32 E-mail: columb@columb.ua Internet: www.columb.ua

ОСТАННІЙ БІЙ

КАПІТАНА ГАСТЕЛЛО або Подобиці подвигу, якого... не було

65 років тому народився один із найвідоміших радянських міфів часів Великої Вітчизняної війни. 26 липня 1941 року газета «Красная звезда» — Центральний друкований орган Червоної Армії — опублікувала портрет льотчика бомбардувальної авіації капітана Миколи Францевича Гастелло та Указ про присвоєння йому звання Героя Радянського Союзу (посмертно). Відтоді офіційно канонізована комуністичною пропагандою загибель пілота протягом десятиліть вважалася незаперечним прикладом героїзму і самопожертви радянських воїнів. І тільки з часом історія розставляє крапки над «і».

Першими до створення легенди про подвиг Гастелло доклали руку кореспонденти газети «Правда» Павленко і Крилов. У кращих традиціях сталінської агітки ще 10 липня 1941 року з-під їхнього пера вийшло (далі мовою оригіналу. Авт.): «...26 июня во главе своей эскадрильи капитан Гастелло сражался в воздухе. Далеко внизу, на земле, тоже шел бой. Моторизованные части противника прорывались на советскую землю. Огонь нашей артиллерии и авиация сдерживали и останавливали их движение. Ведя свой бой, Гастелло не упускал из виду и бой наземный. Черные пятна танковых скопления, сгрудившиеся бензиновые цистерны говорили о заминке в боевых действиях врага. И бесстрашный Гастелло продолжал свое дело в воздухе. Но вот снаряд вражеской зенитки разбивает бензиновый бак его самолета. Машина в огне. Выхода нет.

Микола Гастелло

Что же, так и закончить на этом свой путь? Скользнуть, пока не поздно, на парашюте и, оказавшись на территории, занятой врагом, сдать-ся в постыдный плен? Нет, это не выход. И капитан Гастелло не отстегивает наплечных ремней, не оставляет пылающей машины. Вниз, к земле, к сгрудившимся цистернам противника мчит он огненный комок своего самолета. Огонь уже возле летчика. Но земля близка. Глаза Гастелло, мучимые огнем, еще видят, опаленные руки тверды. Умирающий самолет еще слушается руки умирающего пилота. Так вот закончится сейчас жизнь — не аварией, не пленом — подвигом! Машина Гастелло врезается в «толпу» цистерн и машин — и оглушительный взрыв долгими раскатами сотрясает воздух сражения: взрываются вражеские цистерны.

Мы помним имя героя — капитан Николай Францевич Гастелло. Его семья потеряла сына и мужа, Родина приобрела героя. В памяти навсегда останется подвиг человека, рассчитавшего свою смерть как бесстрашный удар по врагу».

З цього все й почалося. Прізвище льотчика стало легендарним. Ним називалися піонерські дружини і кораблі, колгоспи і вулиці, заводи і навчальні заклади. Сім'я загиблого отримала численні пільги. Наслідуючи приклад відважного попередника, в роки війни більше півтисячі радянських пілотів повторили «подвиг Гастелло».

ХТО ВИ, КАПІТАНЕ-КАМІКАДЗЕ?

На початку минулого століття батько Миколи Гастелло — Франц Га-

стило перебрався з Білорусі в Москву. Змінивши прізвище на більш виразне — Гастелло, він влаштувався працювати на литейному заводі Московської Казанської залізниці. 26 квітня (6 травня) 1907 року в сім'ї переселенця народився хлопчик, якого назвали Миколою. З 1914 по 1918 рік хлопчина навчався в Сокольничому міському чоловічому училищі, потім працював — спочатку учнем столяра, а згодом слюсарем на Муромському паровозоремонтному заводі. У 1928 році молодий робітник став членом ВКП(б), і невдовзі за спеціальним набором Московський комітет партії направляє його в 11-те Луганське льотне училище. Так Микола стає пілотом важкого бомбардувальника. У 1939 році його призначають командиром ланки, він отримує бойове хрещення на Халхін-Голі, бере участь у «зимовій» радянсько-фінській війні. Восени 1940 року авіаційну частину, в якій служив майбутній герой сталінської міфології, перебазували до західного кордону, в місто Великі Луки, а звідти — в авіамістечко Боровское, неподалік від Смоленська.

Розрили братське поховання і скам'яніли: замість останків Гастелло у могилі покоївся прах... членів екіпажу Маслова.

ПОЛК ГЕРОІВ-СМЕРТНИКІВ

Сталося так, що 22 червня 1941 року аеродром 207-го полку дальніх бомбардувальників ДБ-3Ф (пізніше ці машини називали Іл-4) ворожою авіацією не розбомбила. На відміну від значної частини радянського авіаційного парку, який німці знищили на аеродромах у перші ж години агресії, полк залишався грізною силою. Однак призначалася вона для нанесення бомбових ударів у глибокому тилу ворога, з висоти шести тисяч метрів. На жаль, у ситуації, коли армії Західного фронту опинилися в «котлах», а гітлерівські танкові колони вже господарювали на околицях Мінська, було прийнято рішення: важкі тихохідні машини кинути в бій як фронтові бомбардувальники. Виконуючи наказ, пілоти бомбили ворога з висоти в десять разів меншої, без прикриття винищувачів.

Не дивно, що втрати були величезними. Наприклад, з двадцяти семи бомбардувальників, що вилетіли на виконання завдання в район Радощковичів (місце загибелі гастеллівського екіпажу), на базу повернувся лише один!

Протягом червня—липня у 207-й ПДБ замість збитих машин прибувало поповнення — 47 літаків. Але вже в липні уцілент розгромлену частину відвели під Орел і у вересні розформували. На сьогодні офіційно встановлено місце поховання лише 12 із 148 льотчиків полку. Фактично кожного з них можна вважати героєм — вони усвідомлювали свою приреченість, але летіли назустріч неминучому.

З 22 по 26 червня 1941 року літак капітана Гастелло здійснив три бойових вильоти: в район Сувалок, на Вільнюський аеродром і в район Радощковичів. При цьому Микола Францевич відзначився ще 24 червня, коли над рідним аеродромом прямо із землі, з бортового кулемета свого бомбардувальника збив ворожий «Юнкерс-88». Це була неймовірна удача, однак щастило пілотів не довго...

ЧОМУ ГАСТЕЛЛО?

Існує офіційний документ — «Загальний облік бойових вильотів 207 авіаполку по днях за період з 22.6 по 1.9.1941 р.» Запис від 26 червня 1941 року свідчить: того дня з аеродрому Боровское в повітря підіймалися три ланки бомбардувальників — по дві машини у кожній. Першими о 8.30 ранку вилетіли підлеглі капітана Олександра Маслова. У складі екіпажу командирської машини були лейтенант Володимир Балашов, молодший сержант Бахтурас Бейскабаєв та старший сержант Григорій Реутов. На аеродром бомбардувальники не повернулися. О 10-й злетіла ланка старшого лейтенанта Вісковського. Доля попередників не минула і їх.

Нарешті опівдні настала черга командира ескадрильї, капітана Миколи Гастелло. В його ДБ-3Ф знаходилися лейтенанти Григорій

Скоробогатий, Анатолій Бурденюк та старший сержант Олексій Калінін. Веденим був екіпаж лейтенанта Федора Воробйова (штурман — лейтенант Анатолій Рибас). У полк, (аж 10 липня!) повернулися тільки двоє останніх. Лейтенантів одразу доправили в особливий відділ дивізії. Там і з'явилися їхні пояснення, що нібито вони бачили, як літак командира ескадрильї врізався у ворожу колону. Нині можна лише здогадуватися чому льотчики, які невдовзі самі загинули у бою, дали такі свідчення. Однак правдивість їхніх тверджень не витримує жодної критики. І ось чому.

ВЕРСІЯ МЕХЛІСА — ОРТЕНБЕРГА

Вже 28 червня, тобто лише через два дні після останнього вильоту капітана Гастелло і за 13 днів до повернення Воробйова і Рибаса, про подвиг екіпажу командира ескадрильї повідомила дивізійна газета. 5 липня цю інформацію на весь світ розповсюдило радянське інформабюро. 10 липня, у день повернення в полк «свідків» вогняного тарану, з'являється матеріал у «Правді». Дивовижна оперативність сталінської преси! І нарешті 26 липня — Указ і портрет у «Красной звезде», редактований Давидом Ортенбергом під кураторством Льва Мехліса. Причому знову ж таки кидається у вічі просто неймовірна поінформованість видання, а заодно й блискавичне реагування на «подвиг» усіх ланок радянського командування й Президії Верховної Ради СРСР зі всесоюзним старостою М. Калініним на чолі. Адже лише 25 липня командир 207-го авіаполку капітан Лобанов, який на той час уже втратив майже всі машини, підписує документи на представлення Гастелло до нагороди, а вже наступного дня — звання Героя присвоєно, і фото — на першій шпальті!

Відверто кажучи, можна зрозуміти ідеологів Червоної Армії. На всіх фронтах у червні—липні 1941 року вона зазнавала нищівних поразок. Сотнями тисяч бійці і командири здавалися у полон. Більшовицька держава була за крок від катастрофи і їй терміново потрібні були герої, ідоли-приклад для наслідування, здатні підняти бойовий дух розгромленого війська.

У Білоруському державному музеї історії Великої Вітчизняної уламки бомбардувальника Маслова і досі експонуються як літак... Гастелло.

Ось і виникає запитання: чи могли лейтенанти-«оточенці», які два тижні проблукали білоруськими лісами-болотами після того як їх збили, засвідчити слідчим-особистам щось інше, аніж те, чого від них вимагали, і в якості «очевидців» не підтвердити розкручений товаришами Мехлісом і Ортенбергом міф?

РОЗГОЛОШЕННЮ НЕ ПІДЛЯГАЄ

Одразу ж після визволення Білорусії розповіді Воробйова і Рибаса нібито отримали підтвердження. Місцеві жителі пригадали, як на початку війни над шосе Радошковиці—Молодечно поблизу села Декшняни в один із літаків влучила німецька зенітка і він, намагаючись протаранити чи то ворожу колону, чи то батарею, яка вела вогонь, упав у полі поблизу дороги. Вночі селяни дістали обгорілі тіла льотчиків з-під уламків і похапцем поховали неподалік.

26 червня 1951 року, в день десятиріччя «подвигу Гастелло» на місці захоронення вирішили провести розкопки, аби з усіма почестями вшанувати пам'ять героїчного екіпажу. В полі поблизу Декшнян зібрали величезний мітинг,

окрім місцевого військового комісара підполковника Котельникова на церемонію прибули представники преси, численні партійні і державні бонзи. Розрили старе братське поховання і скам'яніли: замість останків Гастелло і його товаришів. У могилі «зухвалим» чинном покоївся прах... членів екіпажу Маслова. В землі поряд з рештками загиблих було знайдено гребінець, льотчицькі окуляри, планшетку пілота з документами на ім'я капітана Олександра Спиридоновича Маслова і солдатський медальйон старшого сержанта Григорія Васильовича Реутова.

Однак переписувати історію радянське керівництво не наважилося. Залишки тіл перепоховали на загальному цвинтарі в Радошковичах, а там, де вони раніше лежали, встановили величний гастеллівський (!) пам'ятник. На місці самого «тарану» виріс ще один монумент, також канонічний, а розкопані уламки літака Маслова вивезли до Мінська, у Білоруський державний музей історії Великої Вітчизняної війни. Там вони й досі експонуються як літак Миколи Гастелло.

Можна запитати: а чи варто було щось змінювати? Яка різниця, кому

приписали авторство героїчного вчинку? Для сім'ї капітана Олександра Маслова відповідь на це запитання означала не лише встановлення істини: 26 червня 1941 року льотчик був оголошений зниклим безвісти, а в сталінські часи його рідні стали без п'яти хвилин сім'єю ворога народу, потенційного зрадника-військовополоненого. Вдова Маслова, та його малолітня дочка опинилися на межі виживання, і тільки в 1952 році в особовій справі пілота запис «зник безвісти» змінили на «загинув». Проте це мало що допомогло — жодної матеріальної допомоги з боку держави Маслови так і не дочекалися. Більше того, після скандальних розкопок їх викликали до «компетентних органів» і звелили «не базикати». Документи ж, пов'язані з цією справою, були або засекречені, або просто знищені. Натомість Ганна Гастелло користувалася пільгами як вдова героя, а її син Віктор усе життя відчував на собі безмежну турботу держави.

КУДИ ЗНИК МИКОЛА ГАСТЕЛЛО?

Звісно, жителі Декшнян не могли знати, чий літак збили німці поблизу їхнього села. Проте таємниці щодо іншого бомбардувальника, уламки якого знайшли в Мацьковському болоті, за 25 кілометрів від місця падіння машини Маслова, для місцевих мешканців не існувало ніколи. Поруч із розбитим ДБ-3Ф вони наштотувалися на обгорілий труп, з кишені гімнастерки якого вилучили листа на ім'я Скоробогатової (дружини штурмана екіпажу Гастелло). Серед купи понівеченого металу знайшовся і медальйон, експертиза якого вже після війни встановила видряпані на ньому ініціали — А.А.К., які російською співпадають з першими літерами прізвища, ім'я та по батькові гастеллівського стрільця-радиста — Олексія Олександровича Калініна.

Чому ж із підбитих літаків Віковського і Маслова ніхто не намагався врятуватися? Стосовно тих, хто загинув поблизу дороги, відповідь на це запитання очевидна: через малу висоту їм не вистачило часу вибратися з палаючого бомбовоза. А ось щодо гастеллівців і самого капітана, не все так просто.

У документальній кінострічці «Гастелло», яку зняв мінський ре-

жисер Анатолій Алай, один із жителів села Мацьки, якому на початку війни виповнилося 15 років, розповів, що, перш ніж упасти в болото, літак розвернувся над їхнім селом. Із командирського «ліхтаря» вибрався льотчик і з лівого крила стрибнув униз. Розкрився парашут, по ньому відкрили вогонь німецькі солдати. Але пілот залишився живим і приземлився в селянських городах. Пораненого, його тут же схопили ворожі піхотинці й у вантажівці вивезли в невідомому напрямку.

ЕПІЛОГ: ДВА КАПІТАНИ

Чи міг помилитися свідок, який був на той час підлітком? Звісно, що так. Але цього разу помилки не сталося.

У Центральному військовому архіві Міністерства оборони Росії зберігається цікавий документ — «Список безвозвратных потерь» начальника штабу 42-ї авиадивізії с 22.06 по 28.06.41 г. (серія «Б», №138) — за підписом начальника відділення стройової частини старшини Бокова. В кінці перерахованих поіменно членів екіпажу Гастелло є приписка: «Один человек из этого экипажа выпрыгнул с парашютом, кто — неизвестно».

Ким міг бути цей «невідомий»? Якщо остаточно довіритися розповіді очевидця з Мацьків, то визначити ім'я льотчика не важко. Конструкція бомбардувальника ДБ-3Ф така, що з його крила може ви- стрибнути тільки командир. При-

цьому інші члени екіпажу приречені на загибель: коли пілот залишає штурвал, літак стає некерованим і стрімко падає. Щоб екіпаж мав можливість врятуватися, командир зобов'язаний був залишити машину останнім.

Однак встановити істину можна буде лише тоді, коли історики знайдуть відповідні документи в Німеччині. Там, у Федеральному музеї міста Фрайбурга, зберігаються картотеки та особові справи п'яти з лишнім мільйонів радянських військовополонених, а також кіно- та фотосвідчення про збиті радянські літаки.

Що ж стосується капітана Олександра Маслова, то йому і членам його екіпажу — лейтенантові Володимиру Балашову і старшому сержанту Григорію Реутову аж через 50 років після їхньої загибелі указом президента Російської Федерації посмертно було присвоєно звання Героя Росії. Також посмертно, але вже Героєм Казахстану став молодший сержант Бахтурас Бейскабаєв. Цікаво, що в обох президентських указах — лише загальні, шаблонні слова. Про таран — жодного.

P.S. До цього часу на місці подвигу Маслова стоїть пам'ятник Гастелло. І досі достеменно не відомо, де покоїться прах Миколи Францевича: в білоруській трясовині чи десь на чужині. Тож крапку в цій історії ще не поставлено.

Іван СТУПАК

НАДАЄМО КРЕДИТИ

**Військовослужбовцям
Київського гарнізону,
а також громадянам,
які мешкають у столиці**

- для придбання оргтехніки, меблів;
- навчання, лікування, будівництво;
- ремонт власної квартири

**МИ ТУРБУЄМОСЬ
ПРО ВАС!**

м. Київ, вул. Чистяківська, 2,
оф. 207 (ст. м. Святошино)

(044) 332-4528
(044) 404-8246

АЛІУ 11.01.01 № 6166-А від 22.12.2004 р. ДКР/ФВ/У

Володимир ДЕРКАЧ.

В 1986 році закінчив Військо-ве-диригентський факультет Московської Державної консерваторії імені П.І.Чайковського по класу диригування.

Лауреат міжнародних конкурсів, заслужений діяч мистецтв (1999), народний артист України (2004).

З 1995 року художній керівник та Головний диригент зведеного оркестру гарнізону міста Кисва, постійно забезпечує музичний супровід параду військ на Хрещатику (м. Київ), проведення концертів, музичних фестивалів під час державних свят у містах Кисві, Львові, Одесі, Дніпропетровську та інших.

Володимир ДЕРКАЧ:

«Маю професійну звичку — слухати радіо на повну потужність. Бо музика має лунати голосно....»

Нещодавно зразково-показовий оркестр ЗС України повернувся із Санкт-Петербурга, де брав участь у Міжнародному фестивалі військових оркестрів. Продемонструвавши високу виконавчу майстерність, наші музики були визнані одними з кращих.

— За 15 років українські військові оркестри брали участь у понад 120 заходах за кордоном. — Щодо цього року, то на європейських майданах уже виступали музиканти з Центру військово-музичного мистецтва Повітряних Сил ЗС України, Територіального Центру військово-музичного мистецтва (Одеса), Зразково-показового оркестру ЗС України... Часто наші військові музичні колективи виступають з благодійними концертами.

Щоправда, сьогодні музиканти не дуже охоче йдуть служити до війська. Адже військовослужбовець-контрактник першого року служби, який, щоб стати професійним музикантом навчався майже 15 років, отримує близько 400 гри-

вень. Тому укомплектовувати військові оркестри в Києві та інших великих містах України — надзвичайно складно. До того ж, призвати музиканта в гарнізон міста Києва неможливо, якщо він не має власного житла. Проблема ускладнюється й тим, що упродовж п'яти останніх років підготовку молодших музичних спеціалістів здійснювалася у Львівському військово-му інституті. Там вони навчалися три роки за системою, запозиченою у наших німецьких колег. На жаль, ця підготовка припиняється і в липні поточного року відбудеться останній випуск військових музикантів з цього навчального закладу.

Щодо музичної апаратури, то в Україні, на жаль, не має жодної фа-

брики, яка б виготовляла інструменти високої якості. Скажімо, найнижча вартість труби, дорівнює 3–4 тисячам американських доларів, фাগот — у 5 разів дорожчий. То ж не дивно, що за останні п'ятнадцять років ми спромоглися розбагатіти лише на комплект інструментів для Національного президентського оркестру та оркестру Почесної варти. Щодо останнього то він уже вичерпав свій термін експлуатації через надто жорсткі умови використання. Адже доводиться грати не тільки в приміщеннях а й просто неба.

— Володимире Федоровичу, як відомо Ви є одним із засновників Міжнародного фестивалю військових оркестрів «Сурми Конституції» в Сумах...

— Так. Я є завзятим прихильником відродження військових пісень та маршів. Три роки тому був створений Центр військово-музичного мистецтва Сухопутних військ ЗС України. Він повністю укомплектований і об'єднує 6 колективів: духовий оркестр, камерний ансамбль, змішаний хор, бігбэнд, диксиленд, балетну групу... Отже, Центри, які створенні у Вінниці, Львові та Одесі мають набагато більше можливостей для проведення культурно-мистецьких заходів.

Пам'ятаєте, ще Суворов говорив: «Музика піднімає дух, прискорює крок, веде до перемоги». Переконали: військові оркестри мають бути в кожному полку. Хоча сьогодні дехто розмірковує приблизно так мовляв, навіщо ті оркестри, ко-

Дехто каже, навіщо ті оркестри, коли є... магнітофони. Вважаю, таку думку хибною. Адже жодну фонограму не зрівняти з живим звуком.

ли є... магнітофони. Вважаю, що така думка є хибною. Адже ніяка фонограма не може зрівнятися із живим звуком. І для віддалених гарнізонів, куди столичні митці навідується дуже рідно — полкові оркестри для наших захисників Вітчизни є чи не єдиним джерелом Високого та Вічного...

— **А що за історія трапилося, коли до Стокгольма разом із музикантами в літаку летіли й... коні?**

— Ця історія трапилася 1995 року, коли нас було запрошено на міжнародний фестиваль музичних оркестрів до Швеції. На перевезення артистів (а це — понад сотня музикантів та учасників балету) та... коней був зафрахтований звичайний Іл-76. То ж зрозуміло, що спеціальних пристосувань для перевезення тварин не було. І щоб під час польоту вони вели себе спокійно, їм зробили щеплення, яке діє протягом двох годин. Але виліт затримали, і коли ми, нарешті, злетіли, два жеребці почали виявляти, м'яко кажучи, агресивність. Тому нашим козакам не залишалося нічого як зайшли до вольєру і заспокоювали коней в польоті.

— **Володимире Федоровичу, наступного року виповнюється тридцять років відтоді, як Ви пов'язали своє життя з армією...**

— Так... Хоча починав службу солдатом строкової служби, зго-

дом — надстрокова служба, навчання в училищі.... Звання «капітан» я отримав достроково — за перше місце яке оркестр штабу Одеського військового округу посів у конкурсі військових оркестрів. А сьогодні навіть не віриться, що як Головний диригент ЗС України, брав участь у десяти парадах військ на Майдані Незалежності. До речі, генеральське звання я отримав після параду, в якому було залучено майже 1200 військових музикантів. Звісно, під час підготовки тієї програми про генеральську зірку я й не мріяв. Адже в музикантів найвищим досягненням вважаються... майорські погони.

— **Подейкують, що звання народного артиста України Вам присвоїли після того, як Ви відмовилися від чергової зірочки на генеральських погонах? Тож як зійшла зірка народного артиста України?**

— За фахом я — трубач. Багато років грав на цьому інструменті. Після закінчення музичного училища отримав направлення до Сумського музичного драматичного театру імені Щепкіна, де був артистом оркестру і грав на трубі.

Строкову службу служив в оркестрі штабу Київського військового округу. Наступні два роки — надстроково. Потім поступив на факультет військових диригентів імені П. Чайковського (Москва). Музикою я захопився ще в дитинстві. Перед вступом до музичної школи сам навчився грати на гармонії, яка зараз зберігається у моєї мамі. У нашому селі була дуже добра музична школа. Крім того, ще три духові оркестри: дитячий, молодіжний та ветеранський. Тричі на тиждень — у середу, суботу і неділю — музиканти радували мешканців своєю майстерністю. Вісім моїх односельців закінчили консерваторію. Близько 40 — музичні училища. У нашому селі музику дуже люблять.

— **Пане генерале, а як Ви поєднуєте відпочинок з музикою?**

— Відпочиваю по-різному, але завжди — з музикою. Маю професійну звичку — дивлюся телевизор чи слухаю радіо на повну потужність. А по-іншому не можу. Бо музика має лунати голосно...

Анатолій ПАЩЕНКО

Генеральний директор ДП «Провітерм-Україна», заслужений енергетик України Дмитро Чубенко:

«Шерше ля... «СОНЬЄР ДЮВАЛЬ»

Більшість споживачів, які зробили свій вибір на користь автономних джерел тепло- і водопостачання, вже забули про дискомфорт, пов'язаний з відсутністю тепла та гарячої води. Станіонарні опалювальні котли та апарати для автономного і централізованого обігріву ДП «Провітерм-Україна» — відомих світових брендів «PROTHERM» та «СОНЬЄР ДЮВАЛЬ» довели свою надійність у будь-яких ситуаціях.

— У 1995 році наша компанія виграла тендер і стала партнером американської фірми «Білл Харберт», яка за програмою Нана-Лугара побудувала в Україні 261 коледж для офіцерів, звільнених зі збройних сил, — розповідає **генеральний директор ДП «Провітерм-Україна», заслужений енергетик України Дмитро ЧУБЕНКО**. — Встановлені нами котли ПРОТЕРМ для офіцерських помешкань десять років поспіль підтверджують свою життєздатність. Люди задоволені, бо обладнання екологічно, економічно високо-ефективним, зручним і надійним в експлуатації. То був перший серйозний проект, перший крок фірми «Протерм», яка сьогодні є складовою найбільшого в Європі виробника опалювального обладнання — транснаціональної корпорації «Vaillant-Nepworth Group». Нині

вона виробляє 1,4 млн котлів на рік і має 26 відсотків європейського ринку. З 2000 року «Техновен» функціонує в новій іпостасі — як підприємство з іноземною інвестицією, яку внесла корпорація «VH Group». Відтак компанія, яку я очолюю, дістала назву ДП «Провітерм-Україна».

— Який основний напрям діяльності Вашої компанії?

— Ми зосередили свою діяльність на впровадженні в Україні сучасного енерго- і екозберігаючого обладнання, яке виробляє, а також постачає із-за кордону наша компанія.

Використавши досягнення провідних західних компаній, ДП «Провітерм-Україна» розробило й випускає чотири типи сучасного високотехнологічного обладнання в Україні. Нині масштаби виробництва компанії щорічно зростають на 40 відсотків. Відповідно збі-

льшуються й обсяги продажів продукції, в тому числі за кордоном.

— Чи виправдала себе в Україні обрана підприємством сфера діяльності? Яку позицію займає «Провітерм-Україна» на вітчизняному ринку опалювальної техніки?

— На українському ринку ми представляємо два відомих європейських бренди — ПРОТЕРМ (Чехія, Словаччина) і СОНЬЄР ДЮВАЛЬ (Франція). Обладнання ПРОТЕРМ — супернадійне, невибагливе в експлуатації, працює в умовах, де навіть знаменита німецька якість не витримує. СОНЬЄР ДЮВАЛЬ — чудовий, комфортний, естетичний сучасний «француз», надійний, розумний і адаптований. ПРОТЕРМ і СОНЬЄР ДЮВАЛЬ — це єдине обладнання, що має страховий поліс.

Розмову вів Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Барс

Станіонарний газовий котел з відмінними екологічними показниками 100 кВт

100 кВт

Леопард

Навісний газовий котел з проточним нагрівом гарячої води

Ведмідь

Станіонарний газовий котел з нагрівом гарячої води у зовнішньому або вбудованому бойлері

Скат

Навісний електричний котел

ДП "Провітерм Україна", тел./факс: (044) 405-92-00, www.protherm.com.ua

ВІЙСЬКО
УКРАЇНИ

Передплатний
індекс: 74101

04071, М. КИЇВ
ВУЛ. ВЕРХНІЙ ВАЛ, 34
ТЕЛ./ФАКС: (044) 467-7540
WWW.EPOS.KIEV.UA
E-MAIL: RECOVERY@EPOSMAIL.KIEV.UA

ЦЕНТР ВІДНОВЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ

Відновлення інформації на всіх типах носіїв
з використанням технологій світового лідера
ONTRACK DATA recovery та власних розробок

Гарантоване знищення інформації

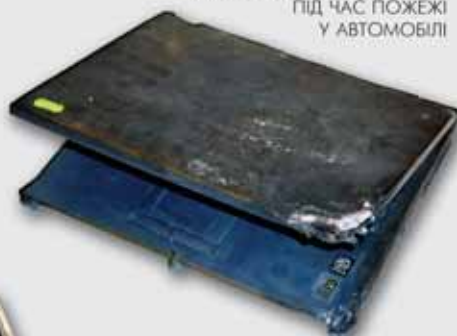
Діагностика та ремонт
накопичувачів
любого ступеню
складності

EPOS
Ontrack™
в і д н о в л е н н я д а н и х

ПОШКОДЖЕНІ
ЖОРСТКІ ДИСКИ
(HDD)

НОУТБУК, ПОШКОДЖЕНИЙ
ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ
У АВТОМОБІЛІ

КОМП'ЮТЕР ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ

ІНФОРМАЦІЮ ВІДНОВЛЕНО!